

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

СЕРГІЙ ГОЛОВКІН

КРИМІНАЛІСТИЧНА ТЕХНІКА

практикум

УДК 343.98 (477)(076)
Г61

У к л а д а ч :

С. В. Головкін, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики факультету №1 Донецького державного університету внутрішніх справ

Р е ц е н з е н т и :

В. С. Бондар – завідувач кафедри кримінального процесу та криміналістики Навчально-наукового гуманітарного інституту Національної академії Служби безпеки України, кандидат юридичних наук, професор;

О. І. Агаркова – старший слідчий відділу розслідування серійних злочинів слідчого управління ГУНП в Харківській області, кандидат юридичних наук, доцент.

*Рекомендовано до друку Методичною радою
Донецького державного університету внутрішніх справ
(протокол № 3 від 21 листопада 2024 року)*

Головкін С. В.

Г 61 Головкін С. В. Криміналістична техніка : практикум / С.В. Головкін. – Кропивницький : ДонДУВС, 2024. – 70 с.

Практикум містить теоретичні питання, практичні завдання з криміналістичної техніки, методичні рекомендації щодо їх виконання та тестові завдання.

Розрахований на здобувачів та здобувачок вищої освіти ступеня бакалавра за спеціальностями 081 Право та 262 Правоохоронна діяльність; може бути використаний для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Криміналістика», а також іншими особами, які зацікавлені в поглибленому вивченні зазначеної дисципліни.

УДК 343.98 (477)(076)

© Головкін С.В. 2024

© Донецький державний університет
внутрішніх справ 2024

З М І С Т

Передмова.....	4
1. Загальні положення криміналістичної техніки.....	6
2. Криміналістична фотографія та відеозапис.....	13
3. Криміналістична трасологія.....	23
4. Криміналістична габітоскопія.....	37
5. Криміналістичне зброєзнавство.....	46
6. Криміналістичне дослідження документів.....	62

П Е Р Е Д М О В А

Підготовка висококваліфікованих спеціалістів для роботи в органах Національної поліції України є одним з найактуальніших та важливіших завдань, що стоїть перед науково-педагогічними працівниками навчальних закладів системи МВС України. Це, у свою чергу, ставить особливі вимоги та завдання до організації та здійснення як навчального процесу в цілому, так і до проведення занять по конкретній навчальній дисципліні. Удосконалення форм та методик проведення занять, спрямованих на прищеплення здобувачам вищої освіти навичок та умінь вирішення практичних ситуацій - є одним із важливих та проблемних завдань, що мають вирішуватись при викладанні юридичних дисциплін. Особливе місце серед юридичних наук займає криміналістика. У першу чергу це обумовлено її прикладною спрямованістю. Саме криміналістика акумулює знання юридичних та інших наук і спрямовує їх на застосування у боротьбі з кримінально-протиправними діяннями.

Однією з головних задач криміналістики є прищеплення здобувачам вищої освіти навичок і умінь застосування досягнень різних наук у практиці збирання доказів, а також їх ефективного використання в ході розслідування кримінальних правопорушень, що, у свою чергу, ставить перед науково-педагогічними працівниками, які викладають криміналістику, особливу задачу – організувати заняття з найбільшим ступенем ефективності передачі інформації. Що поряд з освоєнням теоретичного матеріалу містить відпрацювання умінь та навичок у проведенні конкретної слідчої (розшукової) дії, використання ефективних тактичних прийомів, опанування своєї лінії поведінки в різноманітних ситуаціях, що можуть виникнути у практичній діяльності.

Практичні заняття в закладах вищої освіти МВС виступають ефективним засобом закріплення теоретичних знань та розвитку практичних навичок, що необхідні здобувачам вищої освіти в подальшій професійній діяльності.

Виконання практичних завдань сприятимуть набуттю умінь і навичок застосування техніко-криміналістичних засобів, прийомів і методів задля виявлення, фіксації та вилучення слідів кримінального правопорушення, їх попереднього дослідження, використання одержаних під час дослідження джерел матеріальних та ідеальних відображень криміналістично значущої інформації в розслідуванні кримінальних правопорушень; аналізу первісної інформації про кримінальне правопорушення, правильної оцінки слідчих ситуацій та визначення напрямів (планування) розслідування конкретного кримінального правопорушення шляхом висування і перевірки версій; розслідування окремих видів кримінальних правопорушень, тактики

проведення конкретних слідчих (розшукових) дій, організаційних і оперативно-розшукових заходів (тактичних операцій); вирішення розумових завдань щодо використання спеціальних знань, здійснення взаємодії слідчого з правоохоронними органами України і зарубіжних держав, а також із засобами масової інформації та громадськістю з метою розслідування конкретних кримінальних правопорушень.

1. Загальні положення криміналістичної техніки.

Поняття і завдання криміналістичної техніки як розділу криміналістики. Галузі криміналістичної техніки, їх місце та значення у загальній системі науки криміналістики.

Класифікація засобів криміналістичної техніки, прийомів і методів збирання та дослідження криміналістичної інформації. Правова і етична регламентація їх застосування у слідчій, оперативно-розшуковій, експертній діяльності щодо розслідування кримінальних правопорушень та під час судового розгляду кримінальних справ. Критерії допустимості використання технічних засобів і методів роботи з доказами у кримінальному судочинстві.

Комплекти техніко-криміналістичних засобів, які застосовуються у «польовій криміналістиці» – при проведенні слідчих (розшукових) дій, спрямованих на розслідування кримінальних правопорушень. Пересувна криміналістична лабораторія, її призначення та комплектування. Використання комп'ютерних технологій – перспективний напрям вдосконалення мобільних комплектів засобів комп'ютерної техніки у розслідуванні кримінальних правопорушень.

Загальна характеристика сутності і можливостей техніко-криміналістичних засобів, прийомів і методів, що застосовуються для лабораторних досліджень речових доказів. Завдання і можливості застосування вимірювальної, фотографічної та комп'ютерної техніки.

Критерії допустимості використання технічних засобів і методів роботи з доказами у кримінальному судочинстві. Доказове значення результатів застосування криміналістичної техніки.

Перспективи розвитку криміналістичної техніки. Сучасні можливості та перспективи зберігання і дослідження інформації з метою розкриття і розслідування кримінальних правопорушень. Проблеми автоматизації експертних досліджень.

При вивченні теми здобувачі вищої освіти повинні

знати:

- загальні положення криміналістичної техніки;
- поняття, завдання та джерела криміналістичної техніки;
- правові, організаційні, етичні та тактичні засади використання техніко-криміналістичних засобів;
- прийоми, методи й науково – технічні засоби, які застосовуються для роботи зі слідовою інформацією

вміти:

використовувати техніко – криміналістичні засоби для виявлення, фіксації та вилучення слідів, інших речових доказів, фіксації ходу та результатів слідчих (розшукових) дій.

ЗАВДАННЯ 1:

1. Ознайомитись із засобами, які входять в комплект універсальної валізи експерта-криміналіста «КРИМІНАЛІСТ-У».

2. Визначити призначення кожного засобу, що входять до зазначеної валізи. Результати оформити у вигляді таблиці (кількість рядків таблиці залежить від кількості засобів, що входять в комплект валізи).

Універсальна валіза експерта-криміналіста «КРИМІНАЛІСТ-У»		
№ з/п	Найменування засобу	Призначення засобу
1		
2		
3		

ЗАВДАННЯ 2:

1. Ознайомитись із засобами, які входять в комплект валізи експерта-біолога «КРИМІНАЛІСТ-Б».

2. Визначити призначення кожного засобу, що входять до зазначеної валізи. Результати оформити у вигляді таблиці (кількість рядків таблиці залежить від кількості засобів, що входять в комплект валізи).

Валіза експерта-біолога «КРИМІНАЛІСТ-Б»		
№ з/п	Найменування засобу	Призначення засобу
1		
2		
3		

ЗАВДАННЯ 3:

1. Ознайомитись із засобами, які входять в комплект валізи експерта-трасолога «КРИМІНАЛІСТ-Т».

2. Визначити призначення кожного засобу, що входять до зазначеної валізи. Результати оформити у вигляді таблиці (кількість рядків таблиці залежить від кількості засобів, що входять в комплект валізи).

Валіза експерта-трасолога «КРИМІНАЛІСТ-Т»		
№ з/п	Найменування засобу	Призначення засобу
1		
2		
3		

ЗАВДАННЯ 4:

1. Ознайомитись із засобами, які входять в комплект валізи експерта-баліста «КРИМІНАЛІСТ-3».

2. Визначити призначення кожного засобу, що входять до зазначеної валізи. Результати оформити у вигляді таблиці (кількість рядків таблиці залежить від кількості засобів, що входять в комплект валізи).

Валіза експерта-баліста «КРИМІНАЛІСТ-3»		
№ з/п	Найменування засобу	Призначення засобу
1		
2		
3		

ЗАВДАННЯ 5:

1. Ознайомитись із засобами, які входять в комплект валізи дактилоскопічної «КРИМІНАЛІСТ-Д».

2. Визначити призначення кожного засобу, що входять до зазначеної валізи. Результати оформити у вигляді таблиці (кількість рядків таблиці залежить від кількості засобів, що входять в комплект валізи).

Валіза дактилоскопічна «КРИМІНАЛІСТ-Д»		
№ з/п	Найменування засобу	Призначення засобу
1		
2		
3		

ЗАВДАННЯ 6:

1. Ознайомитись із засобами, які входять в комплект валізи одорологічної «КРИМІНАЛІСТ-О».

2. Визначити призначення кожного засобу, що входять до зазначеної валізи. Результати оформити у вигляді таблиці (кількість рядків таблиці залежить від кількості засобів, що входять в комплект валізи).

Валіза одорологічна «КРИМІНАЛІСТ-О»		
№ з/п	Найменування засобу	Призначення засобу
1		
2		
3		

ЗАВДАННЯ 7:

1. Ознайомитись із засобами, які входять в комплект валізи для документування та фотофіксації «КРИМІНАЛІСТ-Ф».

2. Визначити призначення кожного засобу, що входять до зазначеної валізи. Результати оформити у вигляді таблиці (кількість рядків таблиці залежить від кількості засобів, що входять в комплект валізи).

Валіза для документування та фотофіксації «КРИМІНАЛІСТ-Ф»		
№ з/п	Найменування засобу	Призначення засобу
1		
2		
3		

ЗАВДАННЯ 8:

1. Ознайомитись із засобами, які входять в комплект валізи для вилучення пилових слідів взуття «КРИМІНАЛІСТ-ПС».

2. Визначити призначення кожного засобу, що входять до зазначеної валізи. Результати оформити у вигляді таблиці (кількість рядків таблиці залежить від кількості засобів, що входять в комплект валізи).

Валіза для вилучення пилових слідів взуття «КРИМІНАЛІСТ-ПС»		
№ з/п	Найменування засобу	Призначення засобу
1		
2		
3		

ЗАВДАННЯ 9:

1. Ознайомитись із засобами, які входять в комплект валізи «ХАБАР».

2. Визначити призначення кожного засобу, що входять до зазначеної валізи. Результати оформити у вигляді таблиці (кількість рядків таблиці залежить від кількості засобів, що входять в комплект валізи).

Валіза «ХАБАР»		
№ з/п	Найменування засобу	Призначення засобу
1		
2		
3		

ЗАВДАННЯ 10:

1. Ознайомитись із засобами, які входять в комплект набору для перевірки автентичності номерів на металевих поверхнях «НОМЕР-ДЕТЕКТ».

2. Визначити призначення кожного засобу, що входять до зазначеної валізи. Результати оформити у вигляді таблиці (кількість рядків таблиці залежить від кількості засобів, що входять в комплект валізи).

Набір для перевірки автентичності номерів на металевих поверхнях «НОМЕР-ДЕТЕКТ»		
№ з/п	Найменування засобу	Призначення засобу
1		
2		
3		

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ:

До галузей криміналістичної техніки не відноситься:

- A. Криміналістична фотографія та відеозапис
- B. Криміналістичне вчення про спосіб вчинення злочину
- C. Криміналістичне вчення про сліди
- D. Криміналістичне зброєзнавство
- E. Криміналістична габітоскопія

До загальних положень криміналістичної техніки належить: ...

- A. Метод тонкошарової хроматографії
- B. Методика визначення статі виконавця рукописного тексту
- C. Система методів і засобів криміналістичної техніки;
- D. Опис зовнішності людини за методом словесного портрета
- E. Розробка методик досліджень вибухових речовин

До науково-технічних засобів виявлення слідів злочину не належать:

- A. Речовини-реагенти
- B. Вимірювальні прилади
- C. Оптичні прилади
- D. Пошукові прилади
- E. Засоби освітлення

До науково-технічних засобів фіксації НЕ належать:

- A. Засоби звукозапису
- B. Фотографічні засоби
- C. Хімічні пастки
- D. Засоби відеозапису
- E. Засоби вимірювання

Криміналістична техніка це розділ криміналістики, який розробляє:

- A. Технічні засоби (апаратура, реактиви, допоміжні засоби) для збирання, дослідження і використання доказів

В. Технічні засоби, прийоми і методики, призначені для збирання, дослідження і використання доказів і здійснення інших заходів розкриття і розслідування злочинів

С. Систему криміналістичних знань, навичок і умінь, що застосовуються з метою розкриття і розслідування злочинів

Д. Засоби, що утрудняють вчинення злочинів і полегшують встановлення осіб які їх вчинили

Принципом застосування науково-технічних засобів не є:

А. Безпека застосування

В. Тактичний ризик

С. Ефективність

Д. Економічність

Е. Правомірність і обґрунтованість

Способом вилучення слідів НЕ є:

А. Вилучення разом з об'єктом-носієм сліду

В. Складання детальної схеми сліду

С. Виготовлення копій сліду

Д. Вилучення з частиною об'єкта-носія сліду

Суб'єктом застосування криміналістичної техніки не є:

А. Слідчий

В. Захисник

С. Спеціаліст

Д. Дізнавач

Е. Експерт

У систему науково-технічних засобів (НТЗ) не входять:

А. НТЗ виявлення

В. НТЗ вилучення

С. НТЗ попередження злочинів

Д. НТЗ розслідування

Е. НТЗ дослідження

Який з перерахованих засобів застосовується для виявлення слідів на місці події?

А. Порівняльний мікроскоп

В. Ширококутний об'єктив

С. Дактилоскопічна плівка

Д. Дактилоскопічний порошок

Е. Силіконова паста.

Криміналістична техніка – це:

- А. Розділ криміналістики, що займається розробкою прийомів проведення слідчих (розшукових) дій, загальних тактичних рекомендацій щодо організації та планування процесу розслідування
- В. Система її методологічних принципів, теоретичних концепцій, категорій, понять і визначень, проблем і закономірностей розвитку цієї галузі в історичному аспекті
- С. Розділ криміналістики, який являє собою систему наукових положень і розроблених на їх основі рекомендацій щодо організації і здійснення розслідування та запобігання окремим видам злочинів
- Д. Розділ криміналістики, що є системою наукових положень і розроблених на їх основі технічних засобів, прийомів та методів, призначених для збирання, дослідження та використання доказів

Загальні правові основи використання технічних засобів у криміналістиці визначаються:

- А. Кримінальним кодексом України
- В. Цивільним кодексом України
- С. Кримінальним процесуальним кодексом України
- Д. Цивільним процесуальним кодексом України

Криміналістична техніка як важливий розділ криміналістики виник у результаті впровадження досягнень:

- А. Природничо-технічних наук
- В. Гуманітарних наук
- С. Ремесла
- Д. Точних наук

Принцип, який покладений в основу системи криміналістичної техніки:

- А. Математичний
- В. Природничий
- С. Предметний
- Д. Синтетичний

До науково-технічних засобів криміналістики не належать:

- А. Інструменти
- В. Матеріали
- С. Прилади
- Д. Концепції

До системи криміналістичної техніки не входить:

- А. Судова балістика
- В. Судова фотографія
- С. Криміналістична рекогносцировка
- Д. Криміналістичне дослідження документів

Факт застосування криміналістичної техніки доцільно відображати в:

- A. Постанові
- B. Ухвалі
- C. Протоколі
- D. Рішенні

Список рекомендованої літератури:

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [А. Ф. Волобуєв, М. В. Даньшин, А. В. Іщенко та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Маляррової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 384 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/6440>.

Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. 2-е вид, перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Chaplynskyi_Kostiantyn/Kryminalistyka.pdf

Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. / Р. Л. Степанюк, В. О. Гусева, В. В. Кікінчук та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 388 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/37382557-3aef-447b-828e-2dbede15825b/content>.

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, К82 В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 456 с.

Криміналістика: підручник. / В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, К 82 А. В. Іщенко, О. О. Алексєєв та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2022. 544 с.

Степанюк Р. Л., Перлін С. І. Напрями розвитку структури і змісту криміналістичної техніки в Україні. Криміналістичний вісник. № 2 (32), 2019. С. 6-14.

2. Криміналістична фотографія та відеозапис.

Поняття, сучасні можливості фіксації і дослідження візуальної інформації у практиці розслідування кримінальних правопорушень.

Криміналістична фотографія: сфера її застосування, значення для фіксації ознак кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили, розшуку злочинців, викраденого майна, встановлення і доказування суттєвих обставин події.

Загальна характеристика технічних засобів, методів, прийомів та видів криміналістичної фотографії. Особливості фотозйомки місця події, живої особи, невпізаного трупа, предметів і документів, слідів рук, ніг, транспортних засобів, знарядь злому, зброї та слідів їх застосування за допомогою звичайної та електронної (цифрової) фотографічної апаратури. Завдання та зміст орієнтуючих, оглядових, вузлових та детальних знімків.

Методи криміналістичної фотографії, їх класифікація, призначення та використання.

Криміналістичний відеозапис: засоби, методи і прийоми його застосування під час проведення окремих слідчих (розшукових) дій. Технологія складання і зміст плану-сценарію слідчої дії з використанням криміналістичного відеозапису.

Процесуальні й технічні правила оформлення фототаблиць як додатків до відповідних протоколів слідчих дій.

Фототехнічна та електроакустична експертизи: питання, які вони вирішують; матеріали, що надсилаються на експертні дослідження.

Особливості застосування криміналістичної фотографії і відеозапису в оперативно-розшуковій діяльності. Специфіка оформлення результатів застосування засобів і методів фіксації візуальної інформації.

При вивченні теми здобувачі вищої освіти повинні

знати:

– особливості застосування криміналістичної фотографії для фіксації окремих об'єктів: місця події, трупа, речових доказів, живих осіб;

– особливості застосування криміналістичного відеозапису, його види, методи, прийоми і засоби;

вміти:

– проводити фотозйомку на місці події;

– оформлювати фототаблицю до протоколу огляду місця події.

ЗАВДАННЯ:

1. Провести фотозйомку інсценованого місця події з використанням науково обґрунтованих видів та методів криміналістичної фотографії.

2. Зафіксувати дрібний об'єкт користуючись методами макро-, та масштабної зйомки.

3. Сфотографувати людину за правилами сигналетичної зйомки.

Рекомендації з проведення заняття:

Під час проведення практичних занять з криміналістичної техніки за темою: «Криміналістична фотографія та відеозапис», метою якого є набуття здобувачами вищої освіти практичних навичок з використання фотографічної техніки, використовується криміналістичний полігон, на якому в ході проведення заняття здобувачами вищої освіти інсценуються місця події за різними видами кримінальних правопорушень (вбивство, крадіжка, розбійний напад, дорожньо-транспортна подія тощо), після чого, за допомогою наявних дзеркальних фотоапаратів здійснюється фотозйомка інсценованих місць подій з використанням видів та методів криміналістичної фотозйомки.

Результатом такого заняття є фототаблиці як додатки до протоколів огляду місця події, які виготовляються здобувачами вищої освіти.

Зразок фототаблиці:

Фототаблиця
до протоколу огляду місця події
від 20.09.2024 року за фактом розбійного нападу за адресою:
м. Вінниця, вул. Нова, 10

Фото 1. Розташування місця вчинення розбійного нападу

Фото 2. Розташування фонтану, біля якого було вчинено розбійний напад (вказано стрілкою)

Слідчий:
Поняті: 1)
2)

Фото 3. Фонтан, біля якого було вчинено розбійний напад (вид із заходу)

Фото 4. Фонтан, біля якого було вчинено розбійний напад (вид зі сходу)

Слідчий:
Поняті: 1)
2)

Фото 5. Розташування гільз, виявлених на місці події

Фото 6. Розташування гільз та ножа, виявлених на місці події

Слідчий:
Поняті: 1)
2)

Фото 7. Ніж, виявлений на місці події

Фото 8. Розташування предметів, виявлених на місці події

Фото 9. Гільза, виявлена на місці події

Фото 10. Гільза, виявлена на місці події

Фото 11. Ніж, виявлений на місці події

Фото 12. Гільза, виявлена на місці події

Слідчий:
Поняті: 1)
2)

Фото 13. Гільза, виявлена на місці події

Слідчий:

- Поняті: 1)
2)

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ:

Судова фотографія – це

- А. Розділ криміналістики, який розробляє фотографічні засоби, прийоми і методи виявлення, фіксації та дослідження доказів
- В. Галузь криміналістичної техніки, яка розробляє фотографічні засоби, прийоми і методи виявлення, фіксації та дослідження доказів
- С. Система видів, методів і прийомів знімання, які застосовуються у проведенні слідчих і судових дій, оперативно-розшукових заходів і судових експертиз з метою розслідування злочинів і надання суду наочного доказового матеріалу
- Д. Сукупність методів і способів (прийоми зйомки щодо особливостей криміналістичних об'єктів

Судово-оперативна фотографія являє собою

- А. Розділ криміналістики, який включає методи, прийоми та засоби, що застосовуються при провадженні слідчих чи оперативно-розшукових дій для фіксації обстановки, слідів та інших об'єктів

В. Сукупність методів, прийомів та засобів, що застосовуються при провадженні слідчих чи оперативно-розшукових дій для фіксації обстановки, слідів та інших об'єктів

С. Систему спеціальних методів, прийомів та засобів, що застосовуються для одержання нових фактів при проведенні судових експертиз

Д. Розділ криміналістики, що містить систему спеціальних методів, прийомів та засобів, що застосовуються для одержання нових фактів при проведенні судових експертиз

Судово-дослідницька фотографія являє собою

А. Розділ криміналістики, який включає методи, прийоми та засоби, що застосовуються при провадженні слідчих чи оперативно-розшукових дій для фіксації обстановки, слідів та інших об'єктів

В. Сукупність методів, прийомів та засобів, що застосовуються при провадженні слідчих чи оперативно-розшукових дій для фіксації обстановки, слідів та інших об'єктів

С. Система спеціальних методів, прийомів та засобів, що застосовуються для одержання нових фактів при проведенні судових експертиз

Д. Розділ криміналістики, що містить систему спеціальних методів, прийомів та засобів, що застосовуються для одержання нових фактів при проведенні судових експертиз

Криміналістична фотографія дозволяє швидко і точно зафіксувати

А. Хід і результати проведення слідчих (розшукових) дій

В. Обстановку місця події

С. Виявлені сліди, предмети, знаряддя злочину

Д. Усі відповіді правильні

При фотографуванні живих осіб і трупів з метою їх наступного ототожнення чи криміналістичної реєстрації застосовують фотографування

А. Детальне

В. Орієнтуєче

С. Сигналетичне

Д. Вимірювальне

Вчений, який розробив правила сигналетичної фотозйомки

А. Буринський Є.Ф.

В. Бокаріус М.С.

С. Бертільйон А.

Д. Ганс Гросс

Метод кольороподілу полягає у використанні

А. Світлофільтрів

В. Штативу

- C. Додаткового освітлення
- D. Подовжуючих кілець

Не є видом фотозйомки місця події

- A. Орієнтуюча фотозйомка
- B. Вузлова фотозйомка
- C. Впізнавальна фотозйомка
- D. Детальна фотозйомка

Судова фотографія поділяється на види

- A. Судово-оперативна та судово-дослідницька
- B. Панорамна та вимірювальна
- C. Макрофотографія та мікрофотографія
- D. Масштабна та репродукційна

Видами фотозйомки місця події можуть бути

- A. Макрофотографія
- B. Мікрофотографія
- C. Детальна фотозйомка та оглядова фотозйомка
- D. Масштабна

Об'єктами судово-оперативної фотозйомки є

- A. Окремі ділянки, трупи
- B. Речові докази, які піддаються експертному дослідженню
- C. Об'єкти, що використовуються під час експертизи
- D. Порівняльні зразки, що використовуються під час експертизи

Основними правилами кругової панорамної фотозйомки є

- A. Фотоапарат розміщують у кількох паралельних до об'єкта точках
- B. Об'єкт зйомки фотографують з однієї точки, кожний наступний кадр повинен на 10-15 % перекривати площу попереднього
- C. Об'єкт зйомки фотографують з різних точок
- D. Кожний наступний кадр повинен на 35-40 відсотків перекривати площу попереднього

Основними правилами лінійної панорамної фотозйомки є

- A. Фотоапарат розміщують у кількох паралельних до об'єкта точках, кожний наступний кадр повинен на 10-15 % перекривати площу попереднього
- B. Фотографування обов'язково проводиться з використанням світлофільтрів
- C. Об'єкт зйомки фотографують з однієї точки
- D. Фотографування обов'язково проводиться з використанням подовжувальних кілець

Правилами детальної фотозйомки є

- A. Використання у будь-якому випадку додаткового штучного освітлення

- В. Зйомку проводять із застосуванням масштабної лінійки, фотографування під кутом 90 градусів між віссю об'єктива й об'єктом зйомки з приблизної відстані 1 м
- С. Фотоапарат розміщують у кількох паралельних до об'єкта точках
- Д. Фотографування не менше трьома кадрами

Методами судово-оперативної фотозйомки є

- А. Репродукційний, сигналетичний
- В. Детальний
- С. Вузловий
- Д. Орієнтуючий

Список рекомендованої літератури:

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [А. Ф. Волобуєв, М. В. Даньшин, А. В. Іщенко та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Малярвої ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 384 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/6440>.

Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. 2-е вид, перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Chaplynskyi_Kostiantyn/Kryminalistyka.pdf

Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. / Р. Л. Степанюк, В. О. Гусєва, В. В. Кікінчук та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 388 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/37382557-3aef-447b-828e-2dbede15825b/content>.

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, К82 В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 456 с.

Криміналістика: підручник. / В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, К 82 А. В. Іщенко, О. О. Алексєєв та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2022. 544 с.

Паламарчук С.С. Основи цифрового відео : навч. посібник. К. : КНТ, 2008. 112 с.

Постіка І. В. Судова (криміналістична) фотографія: теорія і практика: моногр. Одеса, 2002. 296 с.

3. Криміналістична трасологія.

Предмет, завдання та система трасології. Наукові основи трасології. Поняття та класифікація матеріальних слідів кримінального правопорушення і механізм їх утворення.

Класифікація слідів. Сліди відображення та сліди речовини. Загальні правила виявлення, фіксації та вилучення слідів. Криміналістичне значення матеріально-фіксованих слідів, їх інформаційний зміст. Використання інформації, яка міститься у слідах для розкриття кримінального правопорушення.

Сліди людини: людина як об'єкт слідоутворення. Фізичні, біологічні та соціальні властивості людини. Сліди відображення та сліди виділення. Сліди безпосереднього та опосередкованого контакту, їх криміналістичне значення.

Сліди папілярних візерунків. Побудова шкіри людини на долонній поверхні рук і стопах ніг. Властивості папілярних візерунків. Класифікація та ідентифікаційні ознаки папілярних візерунків, їх криміналістичне значення для ототожнення людини. Дактилоскопіювання живих осіб і трупів.

Можливості дактилоскопічної експертизи та питання, що вирішуються при її проведенні. Вимоги до матеріалів, що подаються для експертного дослідження.

Сліди ніг. Криміналістичне значення слідів ніг, класифікація та ідентифікаційні ознаки. Засоби та методи виявлення, фіксації та вилучення слідів ніг і взуття людини.

Сліди локомоційних навичок людини (сліди ходи). Технічні засоби і прийоми фіксації та вилучення слідів ніг і взуття.

Сліди інших частин тіла: шкірного покриву тіла, зубів, губ, одягу й аксесуарів та ін.

Сліди засобів, що використовувалися для зламу перешкод: сліди знарядь злочину та інструментів. Предмети (замки, пломби, частки дверей та вікон) як носії криміналістично значущої інформації. Знаряддя, які використовуються для подолання перешкод при проникненні в приміщення та інші об'єкти виробничо-побутового призначення, а також спеціально для цього виготовлені ("тусяча лапа", "фомка"). Криміналістичне значення слідів знарядь злочину, засоби та методи виявлення, фіксації й вилучення.

Сліди джерел підвищеної небезпеки: механізмів виробничого і побутового призначення; транспортних засобів; сильнодіючих, отруйних та легкозаймистих речовин; фізичних явищ – електроструму, високої і низької температури, радіації.

Предмети як носії слідів кримінального правопорушення: можливості криміналістичного дослідження предметів, як слідів кримінального правопорушення.

Встановлення цілого за частинами. Основи методики відновлення знищених рельєфних відображень на виробах з металу, деревини, пластмаси та гуми.

Трасологічні аспекти проблеми мікрослідів (мікрооб'єктів). Поняття мікрослідів (мікрооб'єктів). Властивості та класифікація мікрооб'єктів.

Засоби та методи виявлення, фіксації та вилучення мікрооб'єктів.

Можливості криміналістичного дослідження мікрооб'єктів та питання, що вирішуються при його проведенні. Вимоги до матеріалів, що подаються на експертне дослідження.

Техніко-криміналістичні засоби та методи виявлення, фіксації, вилучення й консервування слідів запаху. Можливості дослідження й використання слідів запаху в оперативно-розшуковій діяльності та слідчій практиці.

Перспективи розвитку трасологічних досліджень на сучасному етапі.

При вивченні теми здобувачі вищої освіти повинні

знати:

- предмет, зміст, систему та завдання криміналістичної трасології;
- поняття та класифікацію слідів в трасології;
- механізм слідоутворення;
- поняття слідоутворюючого та слідосприймаючого об'єктів;
- види та характеристику слідів людини, транспортних засобів, знарядь зламу та інструментів;

вміти:

- використовувати техніко-криміналістичні засоби для виявлення, фіксації та вилучення слідів, інших речових доказів, фіксації ходу та результатів слідчих (розшукових) дій;
- кваліфіковано готувати і призначати різні види криміналістичних та інших експертиз.

ЗАВДАННЯ 1:

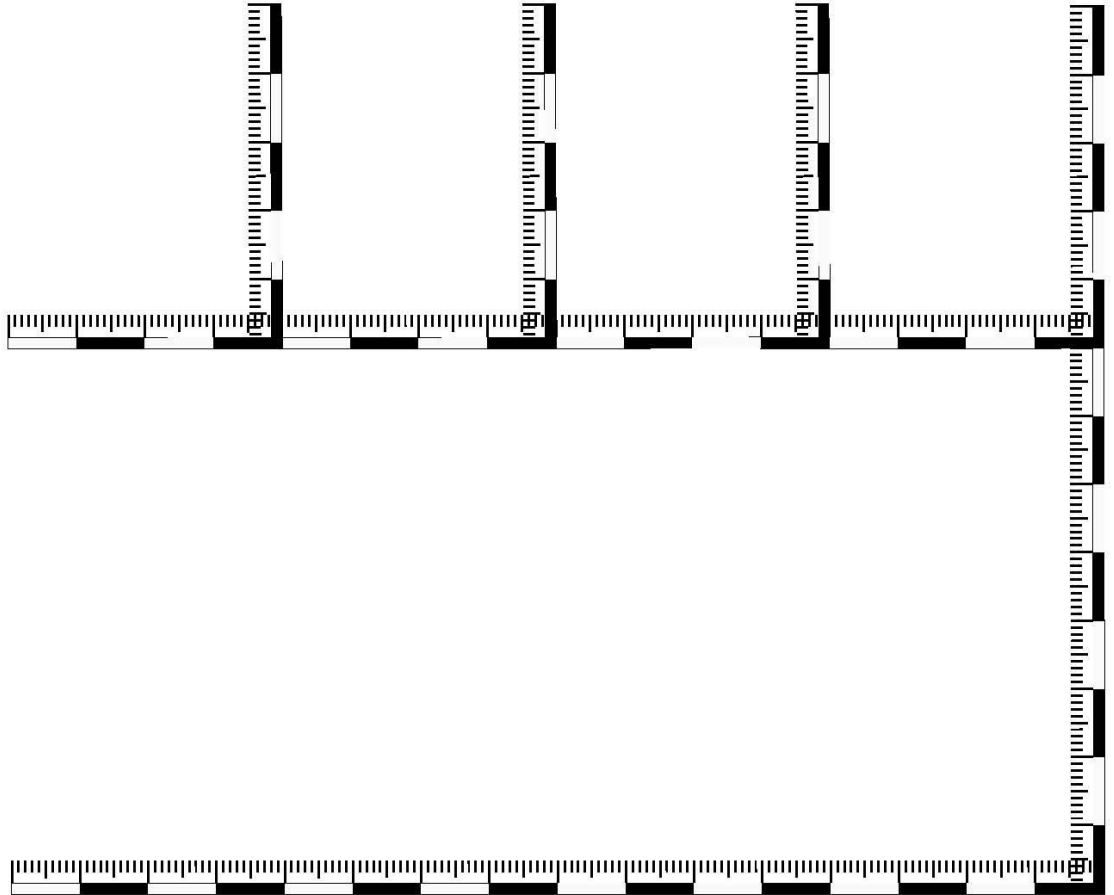
1. Відпрацювати техніку виявлення, фіксації й вилучення слідів папілярних візерунків на різноманітних об'єктах з використанням криміналістичних засобів, які входять у комплект універсальної валізи експерта-криміналіста «КРИМІНАЛІСТ-У» та валізи дактилоскопічної «КРИМІНАЛІСТ-Д». Отримані сліди оформити в вигляді додатку до протоколу огляду місця події.

ДОДАТОК ДО ПРОТОКОЛУ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Сліди _____ вилучені « ____ » _____ 20__ року

Під час огляду місці події за фактом _____

за адресою _____

№	Місце вилучення	Предмет з якого вилучено	Розташування сліду(локалізація)на предметі
1			
2			
3			
4			
5			
6			
7			
8			

	підпис	П.І.Б.
Понятий 1		
Понятий 2		
Спеціаліст		
Слідчий		

2. Скласти фрагмент протоколу огляду місця події, в якому описати виявлені сліди пальців рук.

Рекомендації з описання слідів рук:

При описанні слідів рук у протоколі огляду слід зазначити:

- на якому предметі виявлений слід (найменування та призначення предмета);
- стан поверхні предмета (суха, волога, чиста, запилена, забруднена);
- місцезнаходження предмета;
- спосіб та засоби виявлення сліду;
- розташування сліду (відстань від двох нерухомих орієнтирів);
- вигляд сліду (об'ємний, поверхневий, слабовидимий, фарбований);
- форму сліду (овальний, прямокутний)
- тип папілярного візерунка: дуговий, петльовий, завитковий;
- вид та різновид візерунка;
- розмір сліду (максимальна довжина, максимальна ширина або максимальний і мінімальний діаметр);
- спосіб виявлення слідів;
- спосіб фіксації (сфотографований, зроблена схематична замальовка або складено план);
- якщо група слідів, то їх кількість і взаємне розташування;
- використані при огляді техніко-криміналістичні засоби та методи виявлення, вимірювання та фіксації слідів;
- засоби, методи та прийоми фотозйомки;
- спосіб вилучення (вилучений з предметом, вилучений з частиною предмета, скопійований на дактилоскопічну плівку, вид і колір плівки, виготовлений зліпок, матеріал зліпка);
- пакування сліду або предмета зі слідом (у що упаковано та якою печаткою опечатано).

Зразок описання слідів папілярних візерунків в протоколі огляду:

«... На поверхні чистого і сухого скла прямокутної форми максимальною довжиною 24,5 см, максимальною шириною 15 см, товщиною 3 мм, що знаходилося в центрі підвіконня, виявлено поверхневий слабовидимий слід пальця руки. Слід розташований на відстані 10 см від краю, що становить максимальну довжину осколка і 70 мм від краю, що становить максимальну ширину осколка. Слід овальної форми.

Розміри сліду: максимальна довжина - 14 мм, максимальна ширина - 12 мм. Папілярні лінії та особливості будови візерунка у сліді відобразились чітко. Візерунок відноситься до типу петльових, на вигляд простих, ніжки петель звернені вліво. При огляді сліду використовувалася 2-кратна лупа і лінійка. Слід сфотографований за правилами детальної масштабної зйомки фотоапаратом «NIKON» з об'єктивом «Nikon 18-140mm f/3.5-5.6 G». Потім слід виявлений дактилоскопічним порошком «Гопаз» за допомогою дактилоскопічного пензлика, знову сфотографований в умовах, зазначених

вище і скопійований на темну дактилоскопічну плівку, яка наклеєна в додаток до протоколу огляду місця події»

ЗАВДАННЯ 2:

Провести розмітку ознак будови папілярних візерунків, описати загальні й окремі ознаки.

ЗАВДАННЯ 3:

З використанням криміналістичних засобів, які входять у комплект універсальної валізи експерта-криміналіста «КРИМІНАЛІСТ-У» та валізи дактилоскопічної «КРИМІНАЛІСТ-Д» дактилоскопіювати людину. Скласти дактилоскопічну карту. Схематично замалювати папілярні візерунки, які знайшли відображення у відбитках. Вказати тип і вид папілярного візерунку.

ДАКТИЛОСКОПІЧНА КАРТА

Стать _____ дакт. _____
форм. _____

Прізвище _____ Формула _____
додаткова _____

Ім'я _____ класифік. _____

По батькові _____

Дата народження _____

Місце народження _____ Місце проживання _____

_____

_____

ПРАВА РУКА

1. Великий	2. Вказівний	3. Середній	4. Безіменний	5. Мізинець

Лінія перегину

ЛІВА РУКА

6. Великий	7. Вказівний	8. Середній	9. Безіменний	10. Мізинець

Лінія перегину

КОНТРОЛЬНІ ВІДБИТКИ

ЛІВА РУКА	Великий	Великий	ПРАВА РУКА

Підпис особи, що дактилоскопіюється _____

Карта заповнена “ _____ ” _____ 20 _____ р.

Карту склав (вказати де і в якому органі, П.,І.,Б., посада, підпис) _____

_____

_____

ЗАВДАННЯ 4:

1. Відпрацювати техніку виявлення, фіксації й вилучення пилових слідів взуття на різноманітних поверхнях з використанням криміналістичних засобів, які входять у комплект валізи для вилучення пилових слідів взуття «КРИМІНАЛІСТ-ПС». Скласти фрагмент протоколу огляду місця події з описанням знайдених слідів.

2. Відпрацювати техніку виготовлення гіпсових зліпків з об'ємних слідів взуття. Скласти фрагмент протоколу огляду місця події з описанням знайдених слідів.

Рекомендації з описання слідів взуття:

При описанні слідів взуття у протоколі огляду слід зазначити:

- поверхня або предмет, на якому виявлений слід;
- вид слідосприймаючої поверхні (підлога - дерев'яна, фарбована, кам'яна, ґрунт - піщаний, глинистий, сухий, вологий);
- кількість слідів;
- чи є сліди одиничними чи груповими;
- взаємне розташування слідів та їх положення щодо навколишніх предметів;
- спрямування слідів (куди звернені);
- вид слідів (об'ємні, поверхневі, нашарування, відшарування);
- чим залишені (взуттям, босими ногами; ногами, одягненими в шкарпетки, панчохи);
- якою речовиною на вигляд сформовані поверхневі сліди ніг (колір, консистенція);
- які частини підошви взуття відобразилися в слідах;
- розміри слідів - загальну довжину, ширину і довжину їх частин;
- глибина об'ємних слідів;
- елементи доріжки слідів - довжину, ширину і кут кроку окремо для лівої і правої ноги, а також лінію ходьби (у випадках, якщо сліди утворюють доріжку);
- форми відбитка:
  - а) носку (гострий, прямокутний, подовжений, закруглений, вузький, широкий)
  - б) заднього краю підметки (прямий, скошений, увігнутий, фігурний);
  - в) переднього краю каблука (прямий, увігнутий, опуклий, фігурний);
  - г) самого каблука (круглий, овальний, чотирикутний тощо);
- які малюнки, деталі та інші ознаки зовнішньої будови підошв взуття, шкарпетку або панчохи відобразилися у виявлених слідах;
- які особливості зовнішньої будови стоп босих ніг відобразилися у виявлених слідах, чи відобразилися папілярні лінії і які візерунки вони утворюють;
- використані при огляді техніко-криміналістичні засоби та методи виявлення, вимірювання, фіксації слідів ніг (сфотографовано, зроблено схематичну замальовку, складено план);

- засоби, методи та прийоми фотозйомки;
- спосіб вилучення слідів ніг (перекопійований на плівку, виготовлений зліпок, матеріал зліпка);
- упаковка сліду або предмета зі слідом (у що упаковано і якою печаткою опечатано).

Зразок описання слідів взуття в протоколі огляду:

«... на вологому глинистому ґрунті під вікном у дворі будинку № 23 на вулиці Однвола виявлено один об'ємний слід взуття лівої ноги. Слід відбитком носку звернений у бік складу, відображенням каблука – у бік воріт. У сліді відобразилася вся підошва взуття. Розміри сліду: загальна довжина – 30 см, довжина відбитка підметки – 15 см, ширина відбитка підметки – 16 см, ширина відбитка проміжної частини 5,5 см, довжина відбитка підбору 7,5 см, ширина його – 6 см, глибина у області носіння - 3 см, каблука - 4 см, проміжної частини - 2 см.

Відбиток носку гострий, відбиток заднього краю підметки скошений, переднього краю каблука - увігнутий. Уздовж межі сліду підметки є піднесення круглої форми діаметром 2 см. Відстань від нього до внутрішнього краю – 3 см, до заднього краю підметки – 5,5 см. У підметковій частині сліду спостерігається відображення малюнку у вигляді 23 окремих кіл діаметром 12 мм. По краях каблучної частини є поглиблення, розташовані симетрично. У 3 см від відображення переднього зрізу каблука на каблучній частині розташований ромб, в якому дзеркально читаються букви «КІП». При огляді використовувалися лінійка, рулетка та транспортир.

Виявлений слід сфотографований за правилами вузлової та детальної масштабної зйомки при природному освітленні. Зйомка проводилася фотоапаратом «NIKON» з об'єктивом «Nikon 18-140mm f/3.5-5.6 G». Складено схематичний план.

Після фотографування зі сліду виготовлено гіпсовий зліпок. Зліпок загорнутий у білий папір і запакований у фанерну скриньку. Ящик перев'язаний шпагатом і опечатаний. На кришці ящика зроблено напис: «Гіпсовий зліпок з об'ємного сліду взуття на ліву ногу, виявленого при огляді місця події».

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ:

Галузь криміналістичної техніки, яка вивчає матеріально-фіксовані сліди, закономірності їх утворення і розробляє прийоми, методи, науково-технічні засоби їх виявлення, фіксації, вилучення та дослідження – це:

- A. Балістика
- B. Трасологія
- C. Судова фотографія
- D. Криміналістична ідентифікація

Дактилоскопія є:

- A. Розділом криміналістики
- B. Галуззю криміналістичної техніки
- C. Розділом трасології
- D. Розділом криміналістичної тактики

Існує три типи папілярних узорів нігтьових фаланг пальців:

- A. Дугові, петльові, кругові
- B. Дугові, радіальні, спіралевидні
- C. Дугові, петльові, еліпсоподібні
- D. Дугові, петльові, завиткові

Яка властивість папілярних узорів полягає в тому, що протягом усього життя людини їхня будова не змінюється?

- A. Індивідуальність
- B. Відновлюваність
- C. Стійкість
- D. Регенерація

Криміналістичне дослідження пор, як джерел інформації для розшуку і ототожнення людини називається?

- A. Дактилоскопією
- B. Еджеоскопією
- C. Пороскопією
- D. Габітоскопією

Криміналістичне дослідження нерівностей будови країв папілярних ліній на долонних поверхнях рук і підшвах ніг називається?

- A. Габітоскопією
- B. Еджеоскопією
- C. Дактилоскопією
- D. Пороскопією

Розділ трасології, що вивчає властивості й будову папілярних узорів з метою використання їхніх відбитків для ототожнення особи і розкриття злочинів, називається:

- A. Еджеоскопією
- B. Габітоскопією
- C. Дактилоскопією
- D. Пороскопією

Система компонентів процесу утворення слідів-відображень називається:

- A. Слідовий контакт
- B. Механізм слідоутворення
- C. Трасологія

D. Слідоутворюючі об'єкти

За доріжкою слідів ніг можна приблизно встановити:

- A. Напрямок руху, вид і розмір взуття, зріст, стать, фізичний стан і вади
- B. Колір очей
- C. Характер особи
- D. Розумову здатність особи

Однією з основних властивостей папілярних узорів є:

- A. Індивідуальність
- B. Варіативність
- C. Змінюваність
- D. Ідентифікаційність

В яких із наведених нижче пунктів правильно названо елемент «доріжки слідів» взуття:

- A. Лінія ходьби
- B. Довжина підошви
- C. Ширина підбора
- D. Особливості взуття

Гіпсові зліпки об'ємних слідів взуття можна виготовити таким способом:

- A. Наливним
- B. Трасологічним
- C. Дактилоскопічним
- D. Заварним

За слідами транспортного засобу можна:

- A. Визначити групову належність (тип, марку, модель)
- B. Встановити власника транспортного засобу
- C. Встановити водія, який знаходився за кермом
- D. Встановити пасажирів

Характерною ознакою петльових папілярних узорів є:

- A. Наявність однієї дельти
- B. Наявність одного потоку папілярних ліній
- C. Відсутність дельт
- D. Наявність двох дельт, подекуди трьох-чотирьох

Основне завдання трасології:

- A. Вивчення особи правопорушника
- B. Розробка засобів і прийомів виявлення, фіксації та вилучення слідів
- C. Забезпечення швидкої фіксації тих чи інших об'єктів
- D. Встановлення індивідуального запаху людини в запахових слідах, вилучених з різних місць подій

Характерною ознакою завиткових папілярних узорів є:

- A. Наявність однієї дельти
- B. Складається з одного потоку папілярних ліній
- C. Наявність двох дельт, подекуди трьох-чотирьох
- D. Відсутність дельт

Слід взуття на свіжепофарбованій підлозі є:

- A. Слідом-відображенням динамічним, поверхневим відшарування
- B. Слідом-відображенням статичним, об'ємним
- C. Слідом-відображенням статичним, поверхневим відшарування
- D. Слідом-відображенням динамічним, поверхневим нашарування

Виявлення слідів рук за допомогою розчину нінгідрину в ацетоні – це:

- A. Фізичний прийом
- B. Люмінесцентний прийом
- C. Прийом вакуумного напилення
- D. Радіографічний прийом
- E. Хімічний прийом

Відстань від центру п'ятки правої ноги до центру п'ятки лівої ноги в доріжці слідів ніг – це:

- A. Довжина правого кроку
- B. Напрямок руху
- C. Ширина кроку
- D. Довжина лівого кроку
- E. Лінія ходи

Гачок – це:

- A. Окрема ознака папілярних ліній
- B. Загальна ознака папілярних ліній
- C. Окрема ознака будови пор
- D. Ознака будови країв папілярних ліній
- E. Ознака, що характеризує будову дерми

Для копіювання поверхневих слідів-відображень застосовується:

- A. Сіліконова паста "К"
- B. Слідокопіювальна плівка
- C. Діелектрична паличка
- D. Лак для волосся
- E. Відтискний матеріал, що використовується в стоматології

Засіб для відмикання замикальних пристроїв належить до групи слідів-предметів:

- A. Предметів посягання

- В. Знарядь злочину
- С. Предметів злочинної діяльності
- Д. Особистих речей злочинця
- Е. Часток будь-яких слідів-предметів

Матеріальні утворення невеликих розмірів чи маси, причинно пов'язані з подією кримінального правопорушення, слабковидимі або нерозрізнимі неозброєним оком, для збирання і дослідження яких потрібні спеціальні техніко-криміналістичні засоби, прийоми і методи, – це:

- А. Мікрооб'єкти
- В. Слід-речовина
- С. Сліди-предмети
- Д. Предмети посягання
- Е. Ідеальні сліди

Система типів папілярних узорів у дактилоскопії включає:

- А. Ульнарний, радіальний
- В. Типовий, нетиповий
- С. Дуговий, петльовий, завитковий
- Д. Дуговий, неправильнопетльовий, завитковий
- Е. Пори, флексорні лінії, особливості папілярних ліній

Об'єкт з усталеною зовнішньою будовою, виникнення, поява на певному місці чи зміна якого пов'язана з подією кримінального правопорушення і для збирання та дослідження якого необхідні трасологічні засоби, прийоми і методи, - це

- А. Слід-речовина
- В. Слід-предмет
- С. Слід-відображення
- Д. Мікрооб'єкт
- Е. Зразок для експертного дослідження

Оцініть наведені твердження та оберіть логічно обгрунтоване „Оброблення поверхні об'єкта спеціальними порошками – це:

- А. Загальний прийом виявлення будь-якого сліду в широкому розумінні”
- В. Загальний прийом виявлення будь-якого сліду-відображення”
- С. Фізичний прийом виявлення будь-якого мікрооб'єкта”
- Д. Фізичний прийом виявлення потожирового сліду рук, босих ніг”
- Е. Хімічний прийом виявлення потожирового сліду рук, босих ніг”

Дрібне тверде тіло з усталеною зовнішньою будовою належить до групи мікрооб'єктів:

- А. Мікрокількість слідів-речовин
- В. Сліди запаху
- С. Мікросліди

- D. Мікрочастки
- E. Слабовидимі мікрооб'єкти

Підстава, за якою сліди-відображення поділяються на сліди людей, предметів (знарядь, інструментів), тварин:

- A. За видом слідоутворюючого об'єкта
- B. За механізмом слідоутворення
- C. За природою взаємодії об'єктів
- D. За видом слідосприймаючого об'єкта
- E. За умовами слідоутворення

Ділянки поверхні, якими дотикаються об'єкти під час слідоутворення є:

- A. Слідоутворюючими об'єктами
- B. Слідосприймаючими об'єктами
- C. Контактними поверхнями
- D. Слідом-відображенням
- E. Місцем відображення сили, прикладеної до цих об'єктів

Слід розпилу на дерев'яному бруску – це:

- A. Слід-предмет
- B. Слід-відображення динамічний, об'ємний
- C. Слід-відображення динамічний, поверховий відшарування
- D. Слід-відображення статичний, об'ємний
- E. Слід-відображення статичний, поверховий відшарування

Слід, під час утворення якого значно деформується слідосприймаючий об'єкт, це:

- A. Слід-речовина
- B. Слід-відображення поверхневий відшарування
- C. Слід-відображення статичний
- D. Слід-відображення об'ємний
- E. Слід-відображення динамічний

У трасології вивчаються:

- A. Мікрооб'єкти
- B. Сліди-речовини
- C. Сліди-предмети
- D. Ідеальні відображення – сліди пам'яті
- E. Сліди-відображення

Список рекомендованої літератури:

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [А. Ф. Волобуєв, М. В. Даньшин, А. В. Іщенко та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Маляррової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 384 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/6440>.

Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. 2-е вид, перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Chaplynskyi_Kostiantyn/Kryminalistyka.pdf

Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. / Р. Л. Степанюк, В. О. Гусева, В. В. Кікінчук та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 388 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/37382557-3aef-447b-828e-2dbede15825b/content>.

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, К82 В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 456 с.

Криміналістика: підручник. / В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, К 82 А. В. Іщенко, О. О. Алексєєв та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2022. 544 с.

Трасологічні дослідження: Курс лекцій / А.В. Кофанов, О.Г. Волошин, О.В. Літвінова. К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2010. 304 с.

Дубовий О. П., Лукашенко В. Я. та ін. Криміналістичне дослідження слідів рук : науково-практичний посібник. К.: «Атіка», 2000.

Коваленко В.В. Застосування науково-технічних засобів спеціалістами при проведенні слідчих дій. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2007. 248 с.

Криміналістичне дослідження слідів рук : науково - практичний посібник / О. П. Дубовий, В. Я. Лукашенко, Я. В. Рибалко, П. Ю. Тимошенко, Л. Чернобай; Ред. Я. Ю. Кондратьєв. К. : Атіка, 2000. 149 с.

Методи виявлення слідів рук за допомогою хімічних речовин та їх сумішей: метод. посіб. Вип. 1. МВС України. Держ. наук.-дослідн. експертно-криміналістич. центр; Авт.: А.О. Полтавський, Ю.В. Дмитрова. Київ, 2004. 43 с.

4. Криміналістична габітоскопія.

Поняття і сутність криміналістичної габітоскопії. Природно-наукові засади ототожнення особи за ознаками зовнішності. Зовнішній облік людини, його елементи і ознаки, їх ідентифікаційне значення та класифікація.

Джерела інформації про ознаки зовнішності людини і способи її одержання. Поняття слідів пам'яті людини та їх властивості. Загальна характеристика криміналістичних засобів, методів і прийомів фіксації ознак зовнішності людини. Опис ознак зовнішності за методом «Словесного портрета». Застосування з цією метою комп'ютерної програми «Фоторобот».

Використання методів, засобів і прийомів криміналістичної габітоскопії в розшуку та ідентифікації осіб, розкритті і розслідуванні кримінальних правопорушень.

Криміналістична портретна експертиза: питання, що вирішуються нею; матеріали, які надсилаються на експертне дослідження; вимоги щодо фотознімків та відеофрагментів. Особливості методики ототожнення людини.

При вивченні теми здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

- поняття криміналістичної габітоскопії;
- елементи зовнішності людини;
- ознаки зовнішності людини;
- анатомічні, функціональні, супутні ознаки зовнішності людини;
- загальні вимоги та методику складання словесного портрету;

вміти:

- складати словесний портрет;
- складати фоторобот особи;
- призначати портретну експертизу.

ЗАВДАННЯ:

1. Використовуючи метод «словесного портрету», описати зовнішність загально відомої особи.
2. Скласти орієнтування на розшук загально відомої особи.
3. Скласти фоторобот з використанням методу словесного портрету

Рекомендації з описання зовнішності людини:

Стать - чоловіча, жіноча.

Вік - якщо немає документів, то визначається на вигляд у межах п'яти років: 20-25; 30–35 тощо.

Тип особи - європейський, середньоазіатський, кавказький, монгольський (визначається на вигляд).

Фігура загалом:

- а) зріст – низький, середній, високий;
- б) статура – слабка, середня, кремезна, атлетична;
- в) вгодованість - худий, худорлявий, середньої вгодованості, повний, огрядний.

Голова загалом:

- а) розмір – мала, середня, велика;
- б) череп за розміром – низький, середній, високий;
- в) форма тім'яної частини - плоска, куполоподібна, яйцеподібна;
- г) потилицю по: контуру – плоска, опукла; положенню - скошений, вертикальний, виступаючий.

Волосся (на голові та обличчі):

- а) довжина – короткі, середні, довгі;
- б) густина – рідкісні, середні, густі;
- в) форма - прямі, хвилясті, кучеряві, кучеряві;
- г) колір – біляві, світло-русяві, русяві, темно-русяві, чорні, руді, сиві, фарбовані (у світлий, темний чи червоний тон);
- д) контур лобової лінії росту - прямий, дугоподібний, хвилястий, ламаний;

е) характер зачіски – стрижка низька (висока); зачіс назад, ліворуч, на лоб; проділ посередині, ліворуч, праворуч;

ж) наявність лисин – загальна, лобова, тім'яна; скроневі зализини;

з) наявність на обличчі бороди, вусів, бакенбард (їх форми, розмір, особливості).

Особа в цілому:

а) контур у фас - овальне, кругле, прямокутне, трикутне, ромбоподібне, квадратне, трапецієподібне;

б) контур у профіль – опуклий, прямий, увігнутий;

в) колір шкіри – бліде, смагляве, червоне.

Лоб:

а) висота – високий, середній, низький;

б) ширина – широкий, середній, тонкий;

в) становище – скошений, вертикальний, промовець.

Брови:

а) форма - прямі, дугоподібні, звивисті;

б) довжина – довгі, середні, короткі;

в) ширина – широкі, середні, вузькі;

г) положення - щодо горизонталі та орбіт: горизонтальні, скошені всередину, скошені назовні; високі, низькі; взаєморозміщення: зближені, розсунуті.

Очі:

а) розмір – великі, середні, малі;

б) положення - горизонтальні, скошені всередину, скошені назовні;

в) форма – овальні, круглі, трикутні, щілиноподібні;

г) колір – сірі, блакитні, жовті, карі, чорні.

Ніс:

а) обсяг загалом – великий, середній, малий;

б) довжина – довгий, середній, короткий;

в) ширина – широка, середня, вузька;

г) розмір перенісся: глибина – мала, середня, велика; ширина - вузька, середня, широка;

д) контур спинки – прямий, увігнутий, опуклий, звивистий;

е) форма кінчика - гостра, закруглена, тупа;

ж) положення основи щодо горизонталі – піднесене, горизонтальне, опущене.

Рот:

а) обсяг – великий, середній, малий;

б) положення кутів щодо горизонталі – опущені, горизонтальні, підняті.

Губи:

а) товщина – товсті, середні, тонкі;

б) положення (стосовно один одного) - виступ нижньої або верхньої губи, рівномірне виступ обох губ, втягнуті.

Підборіддя:

а) висота – високий, середній, низький;

- б) ширина – широкий, середній, тонкий;
- в) форма - прямокутний, трикутний, закруглений;
- г) становище щодо вертикалі - скошений, вертикальний, виступаючий.

Вуха (вушна раковина):

- а) розмір загалом – велике, середнє, мале;
- б) форма – кругла, овальна, трикутна, прямокутна;
- в) положення щодо вертикалі - вертикальне, скошене назад, нахилене вперед;

г) відстовбурченість (прилягання) - загальна відстовбурченість, нижня або верхня відстовбурченість, загальне прилягання.

Мочка вуха:

- а) розмір – велика, середня, мала;
- б) контур - закруглена, прямокутна, овальна, трикутна;
- в) кріплення – зливна, роздільна, середньозлитна.

Шия:

- а) довжина – довга, середня, коротка;
- б) товщина – товста, середня, тонка.

Плечі:

- а) розмір (ширина) – широкі, середні, вузькі;
- б) положення щодо горизонталі - горизонтальні, опущені, підняті.

Груди:

- а) розмір (ширина) - вузька, середня, широка;
- б) форма - увігнута, плоска, опукла;
- в) становище - впала, що виступає.

Спина:

- а) розмір (ширина) - вузька, середня, широка;
- б) положення - увігнута, пряма, опукла (сутулий).

Руки:

- а) довжина – довгі, середні, короткі;
- б) товщина – товсті, середні, тонкі.

Ноги:

- а) довжина – довгі, середні, короткі;
- б) товщина – товсті, середні, тонкі;
- в) форма - прямі, "О"-подібні, "Х"-подібні.

Функціональні ознаки:

Хода - повільна, швидка, легка, важка, хитається, перевалку, підстрибує, вирує, що насіння.

Жестикуляція – вказівна, образотворча, жвава, стримана тощо.

Постава – пряма, сутула, згорблена.

Міміка – маловиразна, розвинена.

Голос:

- а) тембр - бас, баритон, тенор, альт, дискант, сопрано;
- б) сила – сильна, середня, слабка;
- в) чистота - чистий, хрипкий, глухий, сиплий.

Мова - повільна, швидка, спокійна, збуджена, уривчаста.

Манери (звички) - переступати з ноги на ногу, тримати руки в кишенях, потирати руки і т.д.

Особливі, зокрема помітні, прикмети – їх місцерозташування, напрям, ступінь виразності, форма, розміри, колір тощо.

Особливі прикмети - укороченість рук, ніг, зрощені брови, зрощені пальці, сліди віспи, косоокість, викривлення хребта, родимі плями, татуювання, рубці, кадик, кульгавість, яскраво виражені дефекти мови і т.д.

Яскраві прикмети – великі родимі плями, відсутність ока, руки, ноги, наявність горба, різко виражена асиметрія частин тіла тощо.

Непрямі ознаки - у що взутий, одягнений, які речі при ньому і т.д.

Зразок описання людини за методом «словесного портрета»

Стать - чоловіча, вік - 25-30 років, національність - схожий на російського, тип обличчя - європейський, фігура в цілому - середнього зростання, кремезної статури, середньої вгодованості.

Голова загалом: за розміром – мала, череп за розміром – низький, форма тім'яної частини – яйцеподібна; потилиця по контуру – плоска, по положенню вертикальна; волосся: по довжині - довге, по густоті - рідке, за формою - пряме, за кольором - темно-русяве, контур лобової лінії росту - прямий, характер зачіски - стрижка висока, зачіс назад, над губою невеликі вуса .

Обличчя загалом: по контуру в фас – овальне, по контуру у профіль – пряме, за кольором шкіри – бліде.

Лоб: по висоті – середній, по ширині – вузький, за положенням – вертикальний.

Брови: за довжиною короткі, за шириною – середні, за формою дугоподібні, за становищем – скошені всередину, зближені.

Очі: за розміром – великі, за кольором – сірі, формою – овальні, за становищем – горизонтальні.

Ніс: за розміром - середній, по довжині - довгий, по ширині - середній, перенісся - мала, по контуру спинки - прямий, за формою кінчика - гострий, за положенням підстави - піднятий.

Рот: за розміром – великий, становище кутів рота – опущене.

Губи: за товщиною – тонкі, за положенням – виступ нижньої губи.

Підборіддя: за висотою – низьке, по ширині – вузьке, за формою – закруглене, за положенням – скошене.

Вуха: за розміром в цілому - велике, за формою - кругле, за положенням - вертикальне, по відстовбурченості - загальне прилягання, мочка вуха: за розміром - велика, по контуру - закруглена, по кріплення - злита.

Шия: по довжині – довга, по товщині – тонка.

Плечі: по ширині – широкі, за положенням – опущені.

Груди: по ширині – середні, за формою – плоскі, за становищем – впалі.

Спина: по ширині – середня, за становищем – опукла (суту-ла).

Руки: за довжиною – довгі, за товщиною – тонкі.

Ноги: за довжиною - довгі, за товщиною - тонкі, за формою - прямі.

Функціональні ознаки: хода – повільна, постава – суту-ла, жестикуляція – жвава, міміка – розвинена, голос – за тембром – тенор, за силою – сильний, по чистоті – хрипкий.

Мова: повільна.

Манера – тримає руки у кишенях штанів.

Особливі прикмети: на тильній стороні долоні правої руки татування (орел).

Яскраві прикмети: на правій щоці чорна родима пляма круглої форми, діаметром 2 мм.

Одяг: чорний вовняний спортивний костюм, біла бавовняна сорочка з відкладним коміром.

Взуття: чорні черевики з широким носком 41 розміру і т.д.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ:

Вперше метод «словесного портрету» розробив:

- A. Е.Ф. Буринський
- B. Р.С. Белкін
- C. А. Бертільон
- D. Р.А. Рейсі
- E. С.М. Потапов

До анатомічних елементів зовнішнього вигляду людини НЕ відноситься

- A. Фігура в цілому
- B. Голова
- C. Тулуб
- D. Обличчя
- E. Колір шкіри

До функціональних елементів зовнішнього вигляду людини НЕ відноситься

- A. Стан
- B. Артикуляція
- C. Міміка
- D. Жестикуляція
- E. Хода

До загальнофізичних елементів зовнішнього вигляду людини НЕ відноситься:

- A. Стать
- B. Вік
- C. Антропологічний тип
- D. Особливі прикмети
- E. Статура

До основних можливостей габітоскопії не відноситься:

- A. Складання композиційних портретів, розшук і затримання невстановлених злочинців
- B. Розшук і затримання осіб, які переховуються від слідства та суду
- C. Організація обліків безвісти зниклих осіб та невпізнаних трупів
- D. Встановлення тотожності людини по фотозображення
- E. Встановлення механізму заподіяння тілесних ушкоджень потерпілому

До супутніх елементів і їх ознак не відноситься:

- A. Верхній одяг
- B. Взуття
- C. Предмети (окуляри, ланцюжки, каблучки)
- D. Наявність татуювань
- E. Головний убір

Існують наступні три види суб'єктивних портретів:

- A. Сігналетичний, словесний, мальований
- B. Мальований, фотографічний, словесний
- C. Композиційно-мальований, композиційно-фотографічний, мальований
- D. Фотографічний, композиційно-мальований, сігналетичний
- E. Композиційно-фотографічний, словесний, фоторобот

Криміналістичне вчення про зовнішній вигляд людини (габітоскопія) – це:

- A. Система наукових положень і розроблених на їх основі засобів і методів збирання, дослідження і використання даних про зовнішній вигляд людини з метою розкриття і розслідування злочинів
- B. Система технічних засобів, спеціально сконструйованих або пристосованих для фіксації або моделювання зовнішнього вигляду людини з метою розкриття і розслідування злочинів
- C. Система наукових положень, прийомів і методів, спрямованих на реконструкцію прижиттєвого вигляду людини по трупах та за кістковим останкам

Методику реконструкції обличчя за черепом розробив

- A. Р.А. Рейс
- B. А. Бертільон
- C. М.М. Герасимов
- D. І.І. Якимів
- E. Ю. Торвальд

Не є правилом опису зовнішності людини:

- A. Вимірювання основних елементів зовнішності
- B. Повнота опису
- C. Опис від загального до окремого

- D. Одночасний опис в фас і профіль
- E. Застосування єдиної термінології

Габітологія (або габітоскопія) є:

- A. розділом криміналістичної техніки
- B. розділом криміналістики
- C. галуззю криміналістичної тактики
- D. галузь криміналістичної техніки

Вчений, який заклав наукові основи опису зовнішності людини за методом словесного портрета:

- A. Буринський Є.Ф.
- B. Бокаріус М.С.
- C. Бертільйон А.
- D. Ганс Гросс

Принцип систематичності словесного портрету означає:

- A. Певну черговість опису окремих груп зовнішніх ознак
- B. Послідовність опису кожної групи зовнішніх ознак за правилом «від загального - до окремого», «зверху донизу»
- C. Обов'язкове використання спеціальної термінології
- D. Усі відповіді правильні

Метод опису зовнішності людини з використанням єдиних термінів, який здійснюється за певною системою з метою кримінальної реєстрації, розшуку та ототожнення живих осіб і трупів – це:

- A. Мальовано-суб'єктивний портрет
- B. Композиційно-мальований портрет
- C. Фотокомпозиційний (фоторобот)
- D. Словесний портрет

Ідентифікація людини за ознаками зовнішності здійснюється:

- A. За матеріально-фіксованими відображеннями (фотознімками, відеозаписом живих осіб і трупів, за трупами і кістковими останками)
- B. За уявними образами (за ідеальними слідами)
- C. За описом прикмет
- D. Усі відповіді правильні

Портрет, який складається із задалегідь виготовлених стандартних малюнків елементів зовнішності людини:

- A. Фотокомпозиційний (фоторобот)
- B. Мальовано-суб'єктивний портрет
- C. Композиційно-мальований портрет
- D. Словесний портрет

Набір малюнків обличчя, виготовлених відповідними спеціалістами зі слів очевидців:

- A. Словесний портрет
- B. Мальовано-суб'єктивний портрет
- C. Композиційно-мальований портрет
- D. Фотокомпозиційний (фоторобот)

Монтаж фотознімків елементів обличчя різних людей:

- A. Композиційно-мальований портрет
- B. Фотокомпозиційний (фоторобот)
- C. Словесний портрет
- D. Мальовано-суб'єктивний портрет

Головними принципами словесного портрета є:

- A. Доцільність опису
- B. Законність опису
- C. Систематичність опису
- D. Вибірковість опису

Список рекомендованої літератури:

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [А. Ф. Волобуєв, М. В. Даньшин, А. В. Іщенко та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Маляррової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 384 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/6440>.

Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. 2-е вид, перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Chaplynskyi_Kostiantyn/Kryminalistyka.pdf

Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. / Р. Л. Степанюк, В. О. Гусєва, В. В. Кікінчук та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 388 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/37382557-3aef-447b-828e-2dbede15825b/content>.

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, К82 В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 456 с.

Криміналістика: підручник. / В. В. Пясковський, Ю. М. Черноус, К 82 А. В. Іщенко, О. О. Алексєєв та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2022. 544 с.

Задеренко С.В. Портретна експертна ідентифікація на сучасному рівні. *Криміналістичний вісник*. 2005. № 1 (3). С. 101-110.

Коваленко В.В. Застосування науково-технічних засобів спеціалістами при проведенні слідчих дій. Луганськ : РВВ ЛДУВС, 2007. 248 с.

Манько Є.С. Історія розвитку, поняття та теоретичні основи ідентифікації особи за ознаками зовнішності. *Криміналістичний вісник*. 2017. № 1 (27). С. 148-153.

Шепітько В. Ю. Ідентифікація людини за ознаками зовнішності : наук.-практ. посіб / В. Ю. Шепітько, І. В. Борисенко, С. О. Когут, О. М. Могильніков. Харків, 2003. 112 с.

5. Криміналістичне зброєзнавство.

Поняття криміналістичного дослідження зброї (криміналістичної балістики), його предмет, наукові засади та завдання.

Холодна зброя. Поняття і класифікація холодної зброї та слідів її застосування. Засоби та методи виявлення, огляду, фіксації та вилучення холодної зброї. Питання, що вирішуються експертизою холодної зброї та слідів її застосування.

Вогнепальна зброя. Класифікація і загальна характеристика криміналістичного дослідження балістичних об'єктів – вогнепальної зброї, набоїв до неї та слідів пострілу.

Техніко-криміналістичні прийоми, методи і засоби виявлення, фіксації, вилучення і зберігання вогнепальної зброї та боєприпасів, заходи безпеки і правила поводження з ними. Огляд вогнепальної зброї та слідів її застосування на місці їх виявлення. Способи виявлення стріляних куль, гільз, шроту, пижів. Фіксація, вилучення зброї та окремих видів слідів її застосування. Фактичні дані, які можуть бути встановлені під час огляду зброї та слідів її застосування.

Дослідження балістичних об'єктів. Питання, які вирішуються вивченням цих об'єктів під час слідчих дій, попереднім (доекспертним) дослідженням; балістичною та криміналістичними експертизами вогнепальної зброї; перевіркою вогнепальної зброї, патронів, куль і гільз за криміналістичними обліками. Підготовка матеріалів для експертного дослідження.

Вибухові речовини і пристрої. Поняття та наукові засади криміналістичної вибухотехніки. Класифікація вибухотехнічних об'єктів: слідів і продуктів вибуху, вибухових пристроїв (гранат, мін, вибухових пристроїв і речовин, піротехнічних виробів) і речовин, засобів підризу вибухових речовин і пристроїв.

Техніко-криміналістичні прийоми, методи і засоби виявлення, фіксації, вилучення та зберігання вибухових пристроїв і речовин. Заходи безпеки і правила поводження з ними.

Підготовка матеріалів для експертного дослідження вибухових пристроїв, речовин і слідів їх застосування. Питання, що вирішуються вибухотехнічною експертизою.

Використання результатів досліджень об'єктів криміналістичного дослідження зброї, боєприпасів, вибухових речовин і пристроїв для розкриття і розслідування кримінальних правопорушень.

Тенденції появи нових конструктивних типів зброї та питання, що вирішуються при їх дослідженні.

При вивченні теми здобувачі вищої освіти повинні **знати:**

– поняття криміналістичного зброєзнавства, його наукові засади, види та характеристику об'єктів балістичного та вибухотехнічного дослідження, дослідження холодної зброї;

– основні сліди пострілу, додаткові сліди пострілу;

– поняття та класифікацію вогнепальної зброї;

– поняття та класифікацію холодної зброї;

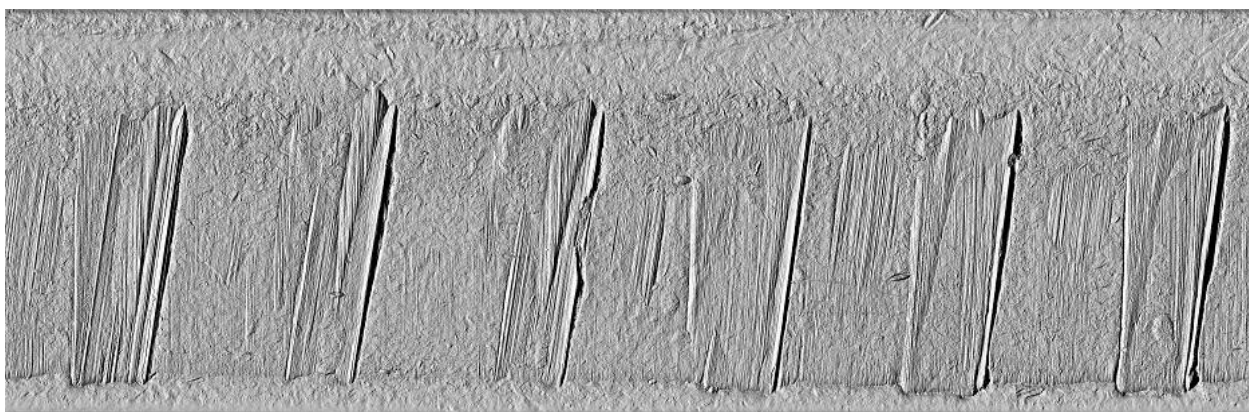
вміти:

– використовувати техніко-криміналістичні засоби для виявлення, фіксації та вилучення об'єктів криміналістичного зброєзнавства та слідів їх застосування;

– призначати балістичні експертизи, криміналістичні експертизи холодної зброї та інші експертизи.

ЗАВДАННЯ 1:

1. Користуючись зразком, визначте сліди нарізного каналу стволу на поверхні кулі.

Зразок:

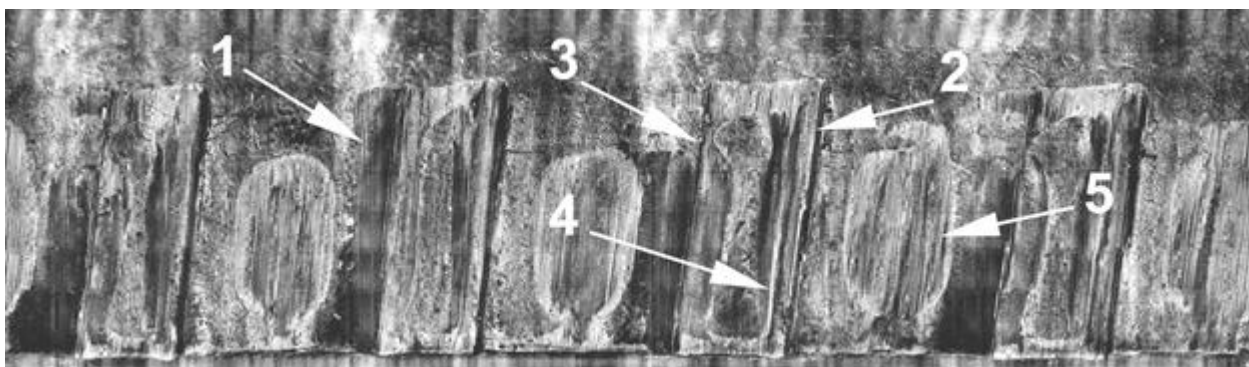
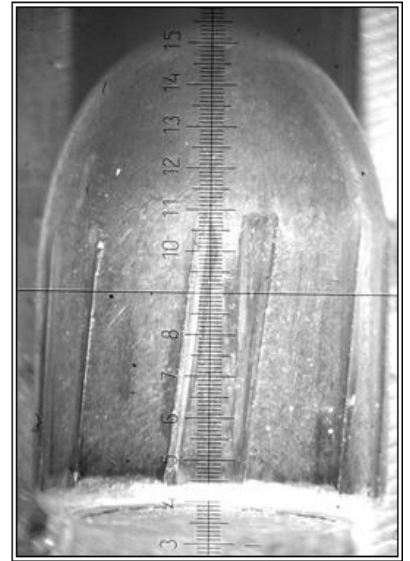

Рис. Фоторозгортка поверхні кулі: 1 – первинний слід поля нарізу; 2 – слід бойової грані; 3 – слід холостої грані; 4 – вторинні сліди поля нарізу; 5 – сліди дна нарізу.

ЗАВДАННЯ 2:

Користуючись зразком, визначте сліди полів нарізів при русі кулі по каналу стволу

Зразок:

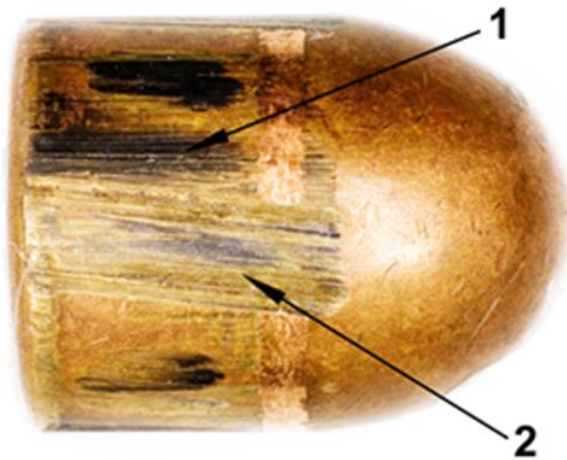

Рис. Слід поля нарізу на кулі: 1- первинний слід,
2 – вторинний слід.

ЗАВДАННЯ 3:

Користуючись зразком, визначте сліди на гільзах, які виникли у момент взаємодії із складовими патронів при пострілі.

Зразок:

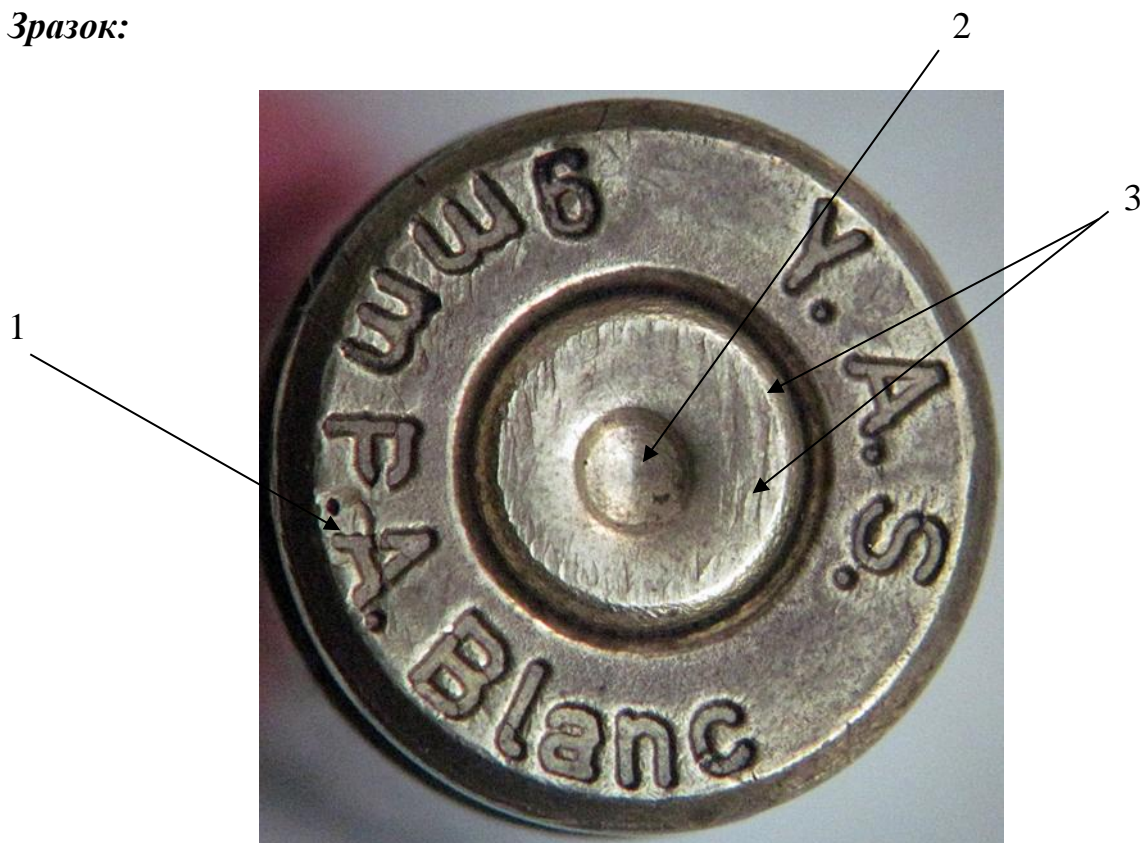
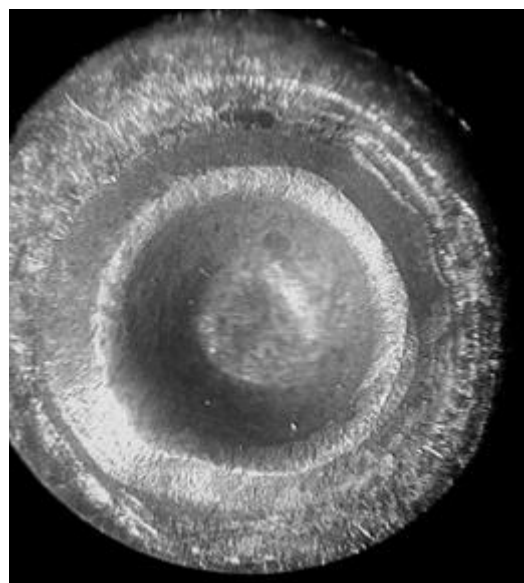
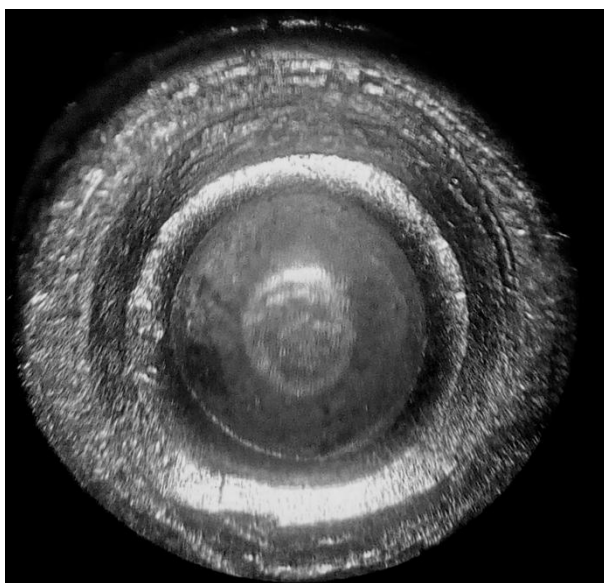

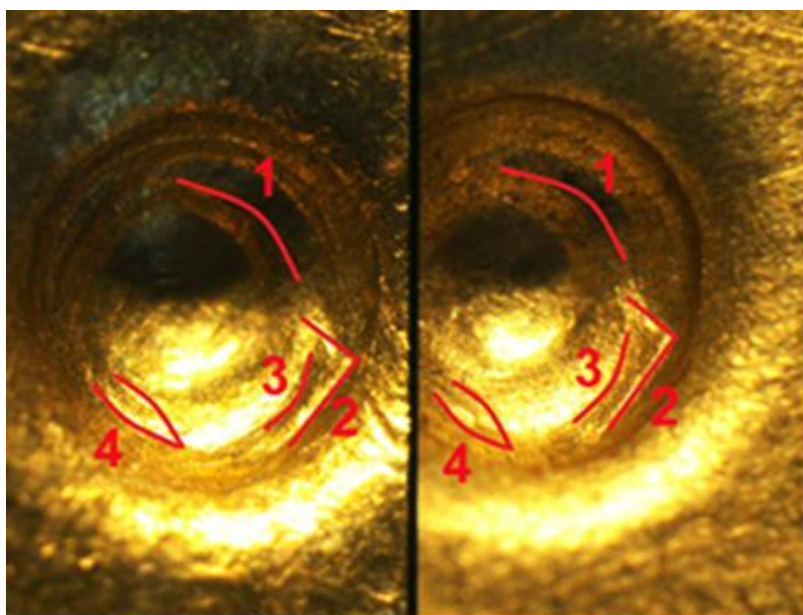
Рис. Сліди (за годинниковою стрілкою: а) відбивача (відм. № 1); бойка (відм. № 2); затвору, передня частина якого - патронний упор - контактує з донною частиною гільзи (відм. № 3).

ЗАВДАННЯ 4:

Користуючись зразком, зазначте однойменними цифрами ознаки мікрорельєфу в слідах бійка, що збігаються.

Зразок:

ЗАВДАННЯ 5:

Оглянути екземпляр клинкової холодної зброї. Скласти фрагмент протоколу огляду.

Рекомендації з описання холодної зброї:

При описанні клинкової холодної зброї в протоколі огляду потрібно вказати:

- місце, де виявлено холодну зброю (у приміщенні, на землі, на предметі);
- положення відносно двох найближчих орієнтирів;
- загальну характеристику: найменування зброї, конструкцію, розміри, матеріали, з яких виготовлені її частини;
- маркувальні позначення на зброї та інші написи;
- складові зброї;
- загальну довжину зброї;
- спосіб кріплення клинка та рукоятки (всадна або плащата);
- характеристику клинка: форма, колір, конструктивні особливості і розміри (довжина клинка, ширина біля основи і в середній частині, товщина клинка);
- кількість лез (одне, два, три) та розміри (довжина леза вимірюється від п'яти до вістря по ріжучій кромці);
- наявність обуха: (прямий, опуклий, увігнутий)
- наявність скосу обуха (його довжина і форма);
- наявність, кількість, розташування, форми і розміри (довжина і ширина), дол (виточок);
- форму і розміри в цілому (довжина рукоятки, ширина її в середній частині, а також найбільша і найменша);

- з яких частин та деталей складається рукоятка: (нижнє кільце, ручка, наконечник); їх матеріал, колір, форма;
- характер поверхні;
- характер окремих деталей;
- наявність і характеристика обмежувача: форма, матеріал, розміри (довжина, максимальна ширина, товщина), напрямки кінців;
- наявність, розташування і характер прикрас, орнаменту;
- відсутність деталей, поломки, інші дефекти;
- сліди кустарної або саморобної обробки;
- індивідуальні ознаки зброї;
- наявність та характер слідів та сторонніх нашарувань на зброї (сліди рук, речовини, схожої на кров, землю та ін.);
- використані при огляді техніко-криміналістичні засоби та методи;
- засоби, методи та прийоми фотозйомки;
- спосіб фіксації (сфотографований, зроблена схематична замальовка, складено план);
- спосіб упаковки зброї (у що упаковано та яким печаткою опечатано).

Зразок описання холодної зброї:

«... На асфальтованому тротуарі по вулиці Новій з північного боку на відстані 325 см від стіни будинку №102 і із західної сторони на відстані 40 м від опори стовпа вуличного освітлення, розташованого біля першого під'їзду цього будинку, виявлено ніж. Клинок ножа звернений у бік зазначеного під'їзду, а ручка – до стовпа.

Ніж складається з клинка та рукоятки. Кріплення рукоятки до клинка всадне. Загальна довжина ножа – 325 мм. Клинок ножа довжиною 117 мм виготовлений із металу, має світлу гладку, дзеркально блискучу поверхню. У клинка виражені лезо, обух та скіс обуха. Лезо довжиною 11,5 см, згинається вгору у бік вістря, початок вигину 7,2 см від обмежувача. Лезо клинка з двостороннім заточуванням, лінія заточування знаходиться на рівні обуха. Клинок має прямокутну п'яту довжиною 11 мм. Товщина обуха клинка – 2,9 мм. Ширина клинка в середній частині - 24,8 мм в 42 мм від обмежувача і максимальна ширина в області п'яти - 25,2 мм. Лезо клинка плавно згинається і, з'єднуючись зі скосом обуха під кутом 45 градусів, утворює вістря.

Рукоятка ножа бочкоподібної форми набірна і складається з пластмасових пластинок чорного, червоного і синього кольорів, що чергуються між собою. Рукоятка в поперечному перерізі представляє собою овал розміром 25x20 мм. Довжина ручки – 104 мм. Діаметр рукоятки у напрямку від середини до кінців зменшується. Верхній кінець рукоятки закруглений і виступає у бік леза клинка на 5 мм.

Поверхня ножа має сліди грубої обробки. На поверхні ножа слідів рук, будь-яких речовин не виявлено.

При огляді ножа використовувалися 2-кратна лупа, штангенциркуль, лінійка, рулетка.

Ніж сфотографований за правилами детальної масштабної фотозйомки фотоапаратом «NIKON» з об'єктивом «Nikon 18-140mm f/3.5-5.6 G» при природному освітленні. Складено схематичний план.

Ніж загорнутий у чистий папір і упакований у фанерну коробку, яка перев'язана шпагатом і опечатана»

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ:

Боєприпасом до ручної вогнепальної зброї визнається:

- A. Хімічне сполучення речовин, здатне до швидкої хімічної реакції, що супроводжується виділенням великої кількості тепла і утворенням газів, які миттєво поширюються зарядом шляхом горіння чи детонації
- B. Предмет одноразового використання, призначений для ураження цілі пострілом
- C. Пристрій, призначений для ураження людей, тварин, пошкодження різних перешкод вибуховою хвилею чи осколками, що отримують спрямований рух унаслідок термічного розкладання вибухових речовин або їх заміників
- D. Механічний пристрій, призначений для багаторазової дії з метою ураження цілі снарядами, що викидаються енергією газів згорання вибухової речовини
- E. Механічний пристрій, призначений для багаторазової дії з метою ураження цілі снарядами, які викидаються енергією, що виникає внаслідок дії скрапленого газу

Боєприпасом до ручної вогнепальної зброї є:

- A. Унітарний патрон, артилерійський снаряд
- B. Гільза, снаряд
- C. Порох
- D. Гільза, вибухова речовина
- E. Унітарний патрон

Слідами, які свідчать про постріл з близької дистанції є:

- A. Сліди на гільзі, які утворилися під час її екстрагування із зброї
- B. Основні сліди пострілу – контакту снаряда з перешкодою пробоїни, вмятини
- C. Додаткові сліди пострілу на перешкоді сліди металізації, поясок обтирання
- D. Додаткові сліди пострілу на перешкоді сліди кіптяви, незгорілі порошинки
- E. Додатковий слід пострілу на перешкоді – штанцмарка

За принципом дії холодна зброя класифікується:

- A. Бойова, мисливська, спортивна
- B. Заводська, кустарна, саморобна
- C. Рубляча, колюча, ріжуча, колюче-ріжуча, ударно-роздроблювальна, комбінована (поєднання елементів попередніх видів)
- D. Клиноква, неклиноква (ударно-роздроблювальну), комбінована (поєднання елементів попередніх видів)

Е. Автоматична, неавтоматична

Сліди нарізів та полів каналу ствола утворюються на:

- А. Частинах вибухового пристрою в момент вибуху
- В. Снаряді під час його взаємодії з частинами вогнепальної зброї в момент пострілу
- С. Гільзі під час її взаємодії з частинами вогнепальної зброї в момент пострілу
- Д. Снаряді для вогнепальної зброї під час його контакту з перешкодою
- Е. Снаряді під час заряджання вогнепальної зброї

За конструкцією розрізняють кулі:

- А. Оболонкові, безоболонкові
- В. З гострим кінцем, плоскі, напівсферичні
- С. Бойові, спортивні, мисливські
- Д. З кріпленням у гільзі шляхом обжиму, кернування, щільної посадки
- Е. Гвинтівочні, револьверні, пістолетно-кулеметні

За ступенем автоматизації вогнепальна зброя поділяється на:

- А. Однозарядну
- В. Спортивну
- С. Малокаліберну
- Д. Автоматичну
- Е. Гладкоствольну

За формою є гільзи:

- А. Із закраїною, без закраїни, з кільцевою проточкою (канавкою)
- В. Циліндричні, пляшкоподібні, конічні
- С. З кріпленням кулі шляхом обжиму, кернування, щільної посадки
- Д. Суцільнометалеві, картонні
- Е. Військові, мисливські

Положення загальної балістики – це:

- А. Наукові засади в цілому криміналістичного зброєзнавства
- В. Принцип криміналістичного зброєзнавства
- С. Наукові засади безпосередньо криміналістичного дослідження вибухових пристроїв, вибухових речовин та слідів їх застосування
- Д. Наукові засади безпосередньо криміналістичного дослідження холодної зброї
- Е. Наукові засади безпосередньо криміналістичної балістики

Вогнепальна зброя за особливостями її конструкції поділяється на:

- А. Бойову
- В. Мисливську
- С. Атипічну
- Д. Військову

Е. Короткоствольну

Предметами, які належать до холодної зброї є:

А. Механічні пристрої, що призначені для багаторазової дії з метою ураження цілі снарядами, що викидаються енергією газів згорання вибухової речовини

В. Предмети одноразового використання, що призначені для ураження цілі пострілом

С. Пристрої, що призначені для ураження людей, тварин, пошкодження різних перешкод вибуховою хвилею чи осколками, що отримують спрямований рух унаслідок термічного розкладання вибухових речовин або їх замінників

Д. Предмети, що спеціально виготовлений для безпосереднього заподіяння тілесних ушкоджень та призначені для нападу та активного захисту і такі, що не мають прямого виробничого або господарсько-побутового призначення

Е. Механічні пристрої багаторазової дії, що призначені для ураження цілі снарядами, які викидаються дією скрапленого газу

Судова балістика – це:

А. Галузь криміналістичної тактики, яка вивчає ознаки вогнепальної зброї і боеприпасів, закономірності виникнення слідів їх застосування, розробляє засоби і методи збирання і дослідження таких слідів для встановлення певних обставин кримінального правопорушення, а також рекомендації щодо запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із вогнепальною зброєю

В. Галузь криміналістичної техніки, яка вивчає ознаки вогнепальної зброї і боеприпасів, закономірності виникнення слідів їх застосування, розробляє засоби і методи збирання і дослідження таких слідів для встановлення певних обставин кримінального правопорушення, а також рекомендації щодо запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із вогнепальною зброєю

С. Галузь криміналістичної техніки, що вивчає ознаки вогнепальної та всіх інших відомих видів зброї, боеприпасів до неї, закономірності виникнення слідів їх застосування, розробляє засоби і методи збирання і дослідження таких слідів для встановлення певних обставин кримінального правопорушення, а також рекомендації щодо запобігання кримінальним правопорушенням, пов'язаним із вогнепальною зброєю

Д. Розділ (підгалузь) криміналістичного зброєзнавства, що вивчає технічні питання, які виникають під час розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних із застосуванням, а також кримінальним носінням, зберіганням, виготовленням, збутом, викраденням тощо вогнепальної та кидальної зброї, боеприпасів до них, вибухових речовин і пристроїв, а також розробляє засоби і способи дослідження цих об'єктів і слідів їх використання як доказової інформації під час виявлення, розслідування й попередження кримінальних правопорушень

Механічний пристрій багаторазової дії, в якому для вильоту снаряду з каналу ствола з тим, щоб уражати на відстані ціль, використовується енергія хімічного розкладу вибухових речовин, називається:

- A. Вогнепальною зброєю
- B. Пневматичною зброєю
- C. Холодною зброєю
- D. Газовою зброєю

Зброя, що діє шляхом прикладення мускульної сили людини під час нападу та нанесення тілесних ушкоджень, під час активного захисту у ході рукопашного бою або ж для мисливства і занять спортом, називається:

- A. Холодною зброєю
- B. Вогнепальною зброєю
- C. Газовою зброєю
- D. Пневматичною зброєю

Ручна вогнепальна зброя, замаскована під авторучку, називається:

- A. Любительською
- B. Унікальною
- C. Атиповою
- D. Заводською

Ознаками вхідного отвору є наявність:

- A. Пояска осаднення
- B. Пояска обтирання
- C. Штанцмарки
- D. Усі відповіді правильні

Частиною патрона нарізної вогнепальної зброї є:

- A. Куля
- B. Пиж
- C. Контейнер для дроби
- D. Дріб

Призначенням ствола є:

- A. Викидання відстріляної кулі
- B. Спрямування польоту кулі
- C. Заряджання снаряда
- D. Надання кулі обертального руху

Пробойна, яка має тільки вхідний отвір, називається:

- A. Сліпою
- B. Одноокою
- C. Наскрізною
- D. Одиною

Якими є види гільз залежно від їх форми:

- A. Циліндричні
- B. Оболончасті
- C. Автоматні
- D. Пістолетні

Якими є види куль залежно від їх призначення

- A. Конусні
- B. Броньбійні
- C. Пістолетні
- D. Циліндричні

Судова балістика вивчає:

- A. Пристрої для відстрілу гумових куль
- B. Холодну зброю.
- C. Ручну вогнепальну зброю
- D. Газову зброю

Сполучення необхідних для пострілу компонентів в оболонці це:

- A. Патрон
- B. Гільза
- C. Куля
- D. Дріб

Тонкостінна ємкість для порохового заряду, капсюля, снаряду це:

- A. Патрон
- B. Гільза
- C. Куля
- D. Дріб

Металеве тіло, різне за формою, для стрільби з вогнепальної зброї це:

- A. Патрон
- B. Гільза
- C. Куля
- D. Дріб

Свинцеві кульки, призначені для пострілу з дробової зброї це:

- A. Патрон
- B. Гільза
- C. Куля
- D. Дріб

За цільовим призначенням ручна вогнепальна зброя поділяється на:

- A. Бойову, мисливську, спортивну

- В. Нарізну, гладкоствольну, комбіновану
- С. Однозарядну, багатозарядну
- Д. Стандартну, нестандартну, атипову

За будовою каналу ствола ручна вогнепальна зброя поділяється на:

- А. Бойову, мисливську, спортивну
- В. Нарізну, гладкоствольну, комбіновану
- С. Однозарядну, багатозарядну
- Д. Стандартну, нестандартну, атипову

За ступенем зарядження ручна вогнепальна зброя поділяється на:

- А. Бойову, мисливську, спортивну
- В. Нарізну, гладкоствольну, комбіновану
- С. Однозарядну, багатозарядну
- Д. Стандартну, нестандартну, атипову

За особливостями конструкції ручна вогнепальна зброя поділяється на:

- А. Бойову, мисливську, спортивну
- В. Нарізну, гладкоствольну, комбіновану
- С. Однозарядну, багатозарядну
- Д. Стандартну, нестандартну, атипову

За калібром ручна вогнепальна зброя поділяється на:

- А. Малокаліберну, середньокаліберну, крупнокаліберну
- В. Неавтоматичну, автоматичну, напівавтоматичну
- С. Заводську, кустарну, саморобну
- Д. Одноствольну, двоствольну, багатоствольну

За будовою ударно-спускового механізму ручна вогнепальна зброя поділяється на:

- А. Малокаліберну, середньокаліберну, крупнокаліберну
- В. Неавтоматичну, автоматичну, напівавтоматичну
- С. Заводську, кустарну, саморобну
- Д. Одноствольну, двоствольну, багатоствольну

За способом виготовлення ручна вогнепальна зброя поділяється на:

- А. Малокаліберну, середньокаліберну, крупнокаліберну
- В. Неавтоматичну, автоматичну, напівавтоматичну
- С. Заводську, кустарну, саморобну
- Д. Одноствольну, двоствольну, багатоствольну

За кількістю стволів ручна вогнепальна зброя поділяється на:

- А. Малокаліберну, середньокаліберну, крупнокаліберну
- В. Неавтоматичну, автоматичну, напівавтоматичну
- С. Заводську, кустарну, саморобну

D. Одноствольну, двохствольну, багатствольну

Короткоствольна багатозарядна неавтоматична вогнепальна зброя з обертальним барабаном, який одночасно є патронником це:

- A. Револьвер
- B. Пістолет
- C. Гвинтівка
- D. Автомат

Ручна короткоствольна багатозарядна зброя це:

- A. Револьвер
- B. Пістолет
- C. Гвинтівка
- D. Автомат

Одно- або багатозарядна неавтоматична вогнепальна зброя це:

- A. Револьвер
- B. Пістолет
- C. Гвинтівка
- D. Автомат

Ручна середньоствольна багатозарядна автоматична зброя, призначена для ведення вогню як одиничними, так і серіями пострілів це:

- A. Револьвер
- B. Пістолет
- C. Гвинтівка
- D. Автомат

Список рекомендованої літератури:

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [А. Ф. Волобуєв, М. В. Даньшин, А. В. Іщенко та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Маляррової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 384 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/6440>.

Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. 2-е вид, перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Chaplynskyi_Kostiantyn/Kryminalistyka.pdf?

Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. / Р. Л. Степанюк, В. О. Гусєва, В. В. Кікінчук та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 388 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/37382557-3aef-447b-828e-2dbede15825b/content>.

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, К82 В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 456 с.

Криміналістика: підручник. / В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, К 82 А. В. Іщенко, О. О. Алексєєв та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2022. 544 с.

Большаков В.Н., Мазниченко Ю.О., Голуб Ю.М., Молибога М.П., Самойленко І.М. Обмежувач – конструктивна складова, необхідна для визначення предмета короткоклінковою холодною зброєю. *Криміналістика і судова експертиза*. 2020. Вип. 65. С. 350-360.

Бондар В.С. Застосування лазерного маркування для ідентифікації вогнепальної стрілецької зброї. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2016. № 2. С. 234-240.

Бондар В.С. Інформаційно-аналітичне забезпечення проведення судово-балістичних експертиз. *Криміналістика і судова експертиза: міжвідом. наук.-метод. зб.* Київський НДІСЕ. 2017. Вип. 62. С. 280-289.

Гамов Д. Ю. Методика встановлення належності об'єкта до бойових припасів вогнепальної стрілецької зброї та його придатності до стрільби. Методика. Київ: ДНДЕКЦ МВС, ДЗП МЮ України, 2012. 24 с.

Гамов Д. Ю. Методика встановлення належності об'єкта до вогнепальної зброї та його придатності до стрільби (проведення пострілів). Методика. Київ, 2012. 34 с.

Гарига-Грихно М.М., Віговський В.Л. Судово-криміналістична експертиза холодної зброї в Україні. *Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право*. № 1 (3), 2018. С. 215-221.

Голоколосова А. Реалії законодавчого регулювання проведення судової експертизи холодної зброї та шляхи його вдосконалення. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 4. С. 97-101.

Кобилянський О. Л. Експертиза холодної зброї: проблеми теорії та практики. *Криміналістика і судова експертиза*. 2015. Вип. 60. С. 287-299.

Кобилянський О. Л., Малікова А.О. Проблемні аспекти експертизи холодної зброї. *Актуальні питання техніко-криміналістичного забезпечення кримінальних проваджень: матеріали круглого столу*. К.: ННПФЕКП НАВС, 2013. С. 134-139.

Кобилянський О. Л., Малікова А.О. Проблемні аспекти експертизи холодної зброї (частина 2). *Актуальні питання судово-експертного забезпечення кримінальних проваджень: матеріали круглого столу*. К.: ННПФЕКП НАВС, 2013. С. 118-125.

Коломійцев О. В. Експериментальні дослідження балістичних характеристик та уражаючих властивостей комплексів «зброя + патрон» калібру 9x21 мм. Інформаційний лист ХНДІСЕ ім. Засл. Проф. М.С. Бокаріуса. Харків, 2020. 29 с.

Коструб А. М. Револьвери калібру 4 мм (Флобер): Довідник для судових експертів, Державний науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС; Харківський НДІ судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса К., 2006. 22 с.

Матвієнко С. А. Про проблемні питання ідентифікаційних судово-балістичних досліджень. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. № 3 (87). 2019. С. 290-299.

Методика встановлення належності виробів до категорії мисливських (спортивних) гладкоствольних рушниць. Київ: КНДІСЕ, 1999. 8 с.

Методика ідентифікації вогнепальної нарізної короткоствольної зброї (пістолетів і револьверів) по вистріляним кулям. Київ: ДНДЕКЦ МВС, 2005. 40 с.

Методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів: затв. рішенням секції НКМР Мініюсту України з проблем трасології та судової балістики, протокол від 15.01.1999, зі змінами від 21.08.1999. Київ, 2011. 78 с.

Молибога М.П. Визначення місця пострілу. *Криміналістика і судова експертиза*. 2020. Вип. 64. С. 447-455.

Пашиєва А.С. Криміналістичне дослідження металюної холодної зброї: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. Київ: НАВС, 314 с.

Розслідування злочинів, що вчиняються у сфері обігу вогнепальної зброї та боєприпасів: навч.-практ. посіб. / [Б. І. Бараненко, В. С. Бондар, О. В. Бочковий, М. В. Кривонос та ін.] ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. М. Комарницького; Луган. держ. ун-т внутр. справ ім. Е.О. Дідоренка. Сєвєродонецьк: РВВ ЛДУВС ім. Е. Дідоренка, 2019. 799 с.

Собакар І. С., Самусь В. Р. та ін. Методика криміналістичного дослідження шротових пістолетів та револьверів. Методика криміналістичної експертизи. Київ: КНДІСЕ, 2002. 15 с.

Собакар І.С., Коломійцев О.В., Сомов В.В., Нікітюк В.Г., Шальков О.Є., Рудаков В.Л. Встановлення належності кулі та гільзи циліндричної форми одному патрону по слідам їх взаємодії між собою. Методика. Харків, 2010. 17 с.

Соколов О. С., Грищенко О. В., Щирба Д. Є. Встановлення моделі травматичної зброї калібру 9 мм Р.А. за слідами на стріляних гільзах. Судово-балістичний довідник. Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2016. 133 с.

Соколов О. С., Деда О. О., Лопатюк К. А., Голдинський І. А. Мисливські карабіни під патрони центрального бою та їх сліди на стріляних гільзах. Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2018. 170 с.

Соколов О.С. Грищенко О. В. Нарізна мисливська та багатоцільова вогнепальна зброя, виготовлена на базі автомата Калашникова. Київ: ДНДЕКЦ МВС України, 2017. 137 с.

Судова експертиза: проблеми сьогодення та перспективи розвитку: колективна монографія / Львівський науково-дослідний інститут судових експертиз. Дрогобич: «ПОСВІТ», 2020. 400 с.

Янковський В. П. Окремі аспекти дослідження револьверів калібру 4-мм Флобер, споряджених способом роздільного заряджання. *Криміналістичний вісник*. 2018. № 1 (29). С. 164-168.

6. Криміналістичне дослідження документів.

Криміналістичне дослідження документів як галузь криміналістичної техніки. Предмет і завдання техніко-криміналістичного дослідження документів. Поняття і класифікація документів, види їх підробки. Документ - носій інформації про поліграфічне обладнання, що використовувалося при виготовленні бланку, підпис та почерк особи, що його заповнила, печатки та штампи, а також засоби та методи підробки.

Техніко-криміналістичні засоби і прийоми перевірки документів та їх попереднього вивчення. Особливості слідчого огляду з метою встановлення слідів-змін у документах, фіксації результатів огляду, вилучення і зберігання документів – речових доказів.

Характеристика основних способів підроблення бланків документів, відбитків печаток і штампів, внесення змін до змісту документів та ознаки, що вказують на них.

Методика встановлення первісного вигляду і змісту документа. Відновлення слабовидимих і згаслих текстів. Дослідження залитих, закреслених і закритих текстів. Прийоми встановлення прихованої (зашифрованої) інформації.

Дослідження поліграфічної продукції (бланків, державних цінних паперів, грошей та іноземної валюти). Огляд і дослідження друкованих текстів, виготовлених за допомогою канцелярських друкарських машинок. Огляд і дослідження текстів, виготовлених з використанням комп'ютерної та копіювально-множинної техніки.

Дослідження матеріалів документів, засобів письма та знарядь друку (тиражування).

Техніко-криміналістична експертиза документів. Особливості підготовки матеріалів на експертизу та питання, що вирішуються нею.

Значення результатів криміналістичного дослідження документів для розшуку злочинців, розкриття і розслідування кримінальних правопорушень.

Поняття письма. Писемна мова та почерк.

Основи ототожнення особи за рукописними текстами. Ознаки писемної мови. Ознаки почерку. Дослідження рукописів з метою встановлення їх авторів і виконавців.

Дослідження рукописних текстів, виконаних у нетиповому, а також стресовому стані, в умовах психологічного впливу на виконавця письма.

Криміналістичне дослідження підписів і цифрових записів.

Питання, які вирішуються криміналістичним дослідженням рукописів. Вимоги, які ставляться до матеріалів, що направляються на криміналістичне дослідження рукописів.

Криміналістичне дослідження документів, в яких зафіксована усна мова (фонодокументів). Основи криміналістичного дослідження магнітних фонограм, його мета й можливості використання в оперативно-розшуковій діяльності та слідчій практиці. Судово-фоноскопічна (акустична) експертиза; питання, які вона вирішує. Вимоги до матеріалів, що подаються для

дослідження. Предмет і наукові засади криміналістичного дослідження письма (криміналістичного почеркознавства й авторознавства). Поняття письма, писемної мови й почерку. Класифікація ідентифікаційних ознак письма і почерку. Методика криміналістичного дослідження почерку (рукописного тексту). Зміст розшукової таблиці.

Почеркознавча та авторознавча експертизи: питання, що вирішуються ними, підготовка матеріалу для експертного дослідження; види зразків почерку та вимоги, що ставляться до них.

При вивченні теми здобувачі вищої освіти повинні

знати:

– поняття, види та наукові засади криміналістичного дослідження документів;

– поняття письма, письмової мови та почерку, ознаки письмової мови і почерку, їх класифікацію та ідентифікаційне значення;

– види підробки документів, ознаки зміни тексту документу та способи їх виявлення;

– правила поводження з предметами та документами, що є речовими доказами;

вміти:

– використовувати техніко-криміналістичні засоби для виявлення, фіксації та вилучення слідів, інших речових доказів, фіксації ходу та результатів слідчих (розшукових) дій;

– кваліфіковано готувати і призначати різні види криміналістичних та інших експертиз.

ЗАВДАННЯ:

1. Оглянути документ з метою визначення видів поліграфічного друку, використаних при його виготовленні та скласти фрагмент протоколу огляду.

2. Оглянути документ з ознаками підробки та скласти фрагмент протоколу огляду.

3. Оглянути рукописний документ і охарактеризувати загальні і окремі ознаки почерку та скласти фрагмент протоколу огляду.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ:

Криміналістичне дослідження документів – це

- A. Розділ криміналістичних експертиз
- B. Галузь криміналістичної техніки
- C. Метод криміналістики
- D. Частина діловодства

Відомими методами дослідження залитих текстів є:

- A. Фотозйомка у проникаючому світлі та косопадаючих променях

- В. Фотозйомка в рентгенівських променях
- С. Фотозйомка в інфрачервоних променях
- Д. Усі відповіді правильні

Способами підробки підписів є такі:

- А. Утворення підпису шляхом звичайного наслідування іншій особі
- В. Виготовлення з дійсного підпису факсиміле
- С. Передавлювання підпису через копіювальний папір
- Д. Усі відповіді правильні

До якої галузі знань відноситься судове почеркознавство:

- А. Криміналістика
- В. Лінгвістика
- С. Кримінальне процесуальне право
- Д. Кримінальне право

До ознак письмової мови не відносяться:

- А. Лексичні
- В. Стилiстичні
- С. Граматичні
- Д. Топографічні

Почерк – це:

- А. Манера написання, виражена в системі рухів, які фіксуються в рукопису
- В. Вираження думок людини за допомогою різних мовних засобів
- С. Засіб фіксації і зберігання думки людини
- Д. Інструмент для нанесення слідів (міток) на матеріальних об'єктах

Основні вимоги щодо вільних зразків почерку:

- А. Безсумнівність походження
- В. Належна якість і кількість, що відповідають методичним вимогам такого дослідження (репрезентативність)
- С. Порівнянність (відсутність відмінностей зображень, які порівнюються, однакова якість паперу)
- Д. Усі відповіді правильні

До об'єктів судово-почеркознавчої експертизи відносяться:

- А. Відбитки печаток і штампів
- В. Рукописні тексти
- С. Матеріали документів
- Д. Машинописні тексти

Рукописні тексти, рукописні записи (буквені та цифрові), підписи, достовірно виконані певною особою до початку кримінального провадження і не пов'язані з подією, що розслідується це:

- A. Вільні зразки почерку
- B. Експериментальні зразки почерку
- C. Умовно-вільні зразки почерку
- D. Еталонні зразки почерку

Рукописні тексти виконані певною особою після початку кримінального провадження у зв'язку з підготовкою матеріалів для призначення експертизи це:

- A. Вільні зразки почерку
- B. Експериментальні зразки почерку
- C. Умовно-вільні зразки почерку
- D. Еталонні зразки почерку

Рукописні тексти виконані певною особою після початку кримінального провадження, але не пов'язані з підготовкою матеріалів для призначення експертизи це:

- A. Вільні зразки почерку
- B. Експериментальні зразки почерку
- C. Умовно-вільні зразки почерку
- D. Еталонні зразки почерку

Спосіб змінення початкового змісту документа шляхом внесення до рукописного тексту нових слів, фраз або окремих письмових знаків це:

- A. Дописка
- B. Підчистка
- C. Травлення
- D. виправлення

Спосіб змінення змісту документа, при якому механічно видаляють частини тексту це:

- A. Дописка
- B. Підчистка
- C. Травлення
- D. виправлення

Спосіб змінення змісту документа, при якому текст видаляють за допомогою хімічних реактивів, які вступають у реакцію з барвником штрихів і знебарвлюють його, це:

- A. Дописка
- B. Підчистка
- C. Травлення
- D. виправлення

Спосіб змінення початкового змісту документа шляхом переробки одних письмових знаків на інші це:

- A. Дописка
- B. Підчистка
- C. Травлення
- D. Виправлення

Загальна ознака почерку, яка відображає здатність того, хто пише, користуватися сучасною системою скоропису визначається темпом письма і координацією рухів при виконанні письмових знаків та їх з'єднань, це:

- A. Виробленість
- B. Нахил
- C. Складність
- D. Розгін

Загальна ознака почерку, яка залежить від напрямку згинаючих рухів при виконанні прямолінійних елементів, це:

- A. Виробленість
- B. Нахил
- C. Складність
- D. Розгін

Загальна ознака почерку, яка свідчить про те, якими рухами виконуються письмові знаки, конфігурацію їх будови, це:

- A. Виробленість
- B. Нахил
- C. Складність
- D. Розгін

Загальна ознака почерку, яка характеризує протяжність (розмір) руху по горизонталі і визначається відношенням ширини знаків до їх висоти, а також відстанню між письмовими знаками, це:

- A. Виробленість
- B. Нахил
- C. Складність
- D. Розгін

Підгалузь криміналістичного документознавства (галузь криміналістичної техніки, за іншою точкою зору) вивчає закономірності виникнення інформації, пов'язаної із способом виготовлення документа, використанням певних матеріалів і засобів та внесенням змін до змісту, це:

- A. Техніко-криміналістичне дослідження документів
- B. Криміналістичне почеркознавство і авторознавство
- C. Криміналістична трасологія
- D. Криміналістичне почеркознавство

Е. Криміналістичне авторознавство

Граматичні ознаки письмової мови це:

- А. Характерна для особи сукупність мовних засобів відображення думок у тексті
- В. Характерна манера викладення думки, побудови речення і тексту в цілому
- С. Кількість знаків, що виконуються без відриву приладу написання від паперу
- Д. Характеристика змісту документа
- Е. Ступінь (рівень) володіння правилами письма певною мовою

Графічні документи виділені в окрему групу за:

- А. Процесуальним статусом
- В. Способом фіксації відомостей
- С. Джерелом походження
- Д. Особливостями знаків і літер, що використані під час його створення
- Е. Особливостями об'єкта-носія, на якому виконаний документ

До загальних ознак почерку належать:

- А. Особливості виконання окремих письмових знаків, їх елементів і сполучень
- В. Наявність, форма, розміри полів
- С. Розгін
- Д. Словниковий запас особи
- Е. Особливості розміщення розділових знаків, переносів тощо

Закономірності формування і розвитку письма вивчає підгалузь криміналістичного документознавства (галузь криміналістичної техніки, за іншою точкою зору)

- А. Криміналістичне почеркознавство
- В. Криміналістичне дослідження письма
- С. Техніко-криміналістичне дослідження документів
- Д. Криміналістичне авторознавство
- Е. Криміналістична фоноскопія

Комплекс необхідних елементів – реквізитів мають:

- А. Документи – речові докази
- В. Письмові документи
- С. Офіційні документи
- Д. Справжні документи
- Е. Справжні дійсні документи

Машинописний текст належить до групи:

- А. Письмових документів – машинограм на паперовому носіїві
- В. Письмових документів
- С. Документів – машинних носіїв кодової інформації для ЕОМ
- Д. Письмових документів, виготовлених засобами малої поліграфії

Е. Графічних документів

Наявність і розміри абзаців це:

- А. Топографічна ознака письма
- В. Загальна ознака почерку
- С. Окрема ознака почерку
- Д. Граматична ознака письма
- Е. Особлива звичка письма

Почерк – це:

- А. Сукупність мовних засобів, що застосовує особа для викладу своїх думок
- В. Сукупність автоматизованих письмових і письмово-рухових навичок, зафіксованих у вищій нервовій системі людини
- С. Спосіб розміщення тексту чи його частин на папері або іншому носіїві
- Д. Система рухів, які використовуються під час виконання знаків, літер і відображаються в рукопису
- Е. Засіб фіксації та передачі думки людини за допомогою спеціально створених умовних позначень

Під час огляду документа встановлюється:

- А. Повна матеріальна підробка документа
- В. Часткова матеріальна підробка документа
- С. Спосіб зміни змісту документа
- Д. Виконавець документа
- Е. Ознаки, що свідчать про можливе підроблення документа

Документ в криміналістиці це:

- А. Письмовий акт, що свідчить про обставини, які мають значення для встановлення істини в справі
- В. Письмовий акт, що має відповідні реквізити і посвідчує особу
- С. Письмовий, графічний акти, які були знаряддям учинення злочину
- Д. Письмовий акт, що є джерелом доказів
- Е. Будь-який матеріальний об'єкт (носій), в якому тим чи іншим способом зафіксовані відомості про певні обставини, що мають значення для встановлення істини в справі

Спосіб розміщення тексту чи його частин на папері розглядається як:

- А. окремі ознаки почерку
- В. топографічні ознаки письма
- С. стилістичні ознаки письмової мови
- Д. лексичні ознаки письмової мови
- Е. особливі звички письма

Список рекомендованої літератури:

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [А. Ф. Волобуєв, М. В. Даньшин, А. В. Іщенко та ін.] ; за заг. ред. А. Ф. Волобуєва, Р. Л. Степанюка, В. О. Маляррової ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2018. 384 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/handle/123456789/6440>.

Криміналістика : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [К. О. Чаплинський, О. В. Лускатов, І. В. Пиріг, В. М. Плетенець, Ю. А. Чаплинська]. 2-е вид, перероб. і доп. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ ; Ліра ЛТД, 2017. 480 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Chaplynskyi_Kostiantyn/Kryminalistyka.pdf?

Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. / Р. Л. Степанюк, В. О. Гусєва, В. В. Кікінчук та ін. ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2023. 388 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/37382557-3aef-447b-828e-2dbede15825b/content>.

Криміналістика : підручник : у 2 т. Т. 1 / [В. Ю. Шепітько, В. А. Журавель, К82 В. О. Коновалова та ін.] ; за ред. В. Ю. Шепітька. Харків : Право, 2019. 456 с.

Криміналістика: підручник. / В. В. Пясковський, Ю. М. Чорноус, К 82 А. В. Іщенко, О. О. Алексєєв та ін. К. : «Центр учбової літератури», 2022. 544 с.

Бірюков В. В. Криміналістичне документознавство: Практ. посіб. / В.В. Бірюков, В. В. Коваленко, Т. П. Бірюкова, К. М. Ковальов; За заг. ред. В.В. Бірюкова. К.: Паливода, 2007. 332 с.

Бондар М. Є., Ковальчук З. О., Сукманова Т. О. Судово-почеркознавча експертиза: становлення, можливості, перспективи розвитку. *Судова експертиза*. 2014. № 1. С. 19-29.

Бондар М. Є., Сукманова Т.О. Використання кількісних та модельних методів при проведенні почеркознавчих досліджень підписів, виконаних у незвичайних умовах. *Судово-експертна діяльність: сучасний стан та перспективи розвитку*: зб. мат. кругл. столу. К. : ННПФЕКП НАВС, 2015. 444 с.

Гонгало С.Й. Судова техніко-криміналістична експертиза документів: сучасні можливості дослідження та перспективи розвитку: автореф. дис. канд. юрид. наук. К., 2013. 21 с.

Гонгало С.Й., Гайдук О.Г., Волчук Л.С. Неідентифікаційні дослідження у почерку: сучасний стан та перспективи розвитку. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2015. № 1(11). URL: <http://lj.oa.edu.ua/articles /2015/n1/15hsytpr.pdf>.

Грига М.А. Криміналістичне дослідження підписів, виконаних за допомогою технічних прийомів: дис. канд. юрид. наук. Київ, 2016. 262 с.

Грига М.А. Сучасні можливості експертних досліджень підписів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 2. С. 249-252.

Забуга А.В., Лилова Ю.Ю. До питання дослідження підписів, виконаних особами похилого та старечого віку. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. № 2. 2019. С. 242-252.

Копильченко Т.Ю. Експертні помилки у почеркознавчому дослідженні та

шляхи їх подолання: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2010. 16 с.

Кузнецова Т. В. Актуальність поглибленого дослідження структури штрихів рукописних записів та підписів на сучасному етапі розвитку судово-почеркознавчої експертизи. *Актуальні питання судової експертизи та криміналістики*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., присвяч. 90-річчю створення ХНДІСЄ ім. М. С. Бокаріуса (Харків, 7–8 листоп. 2013 р.). Х. : Право, 2013. С. 132–133.

Меленевська З. С., Свобода Є.Ю. Альбом загальних та окремих ознак підпису: навч.-метод. посіб. К. : УкрДГРІ, 2012. 65 с.

Мельник Д.В. Кількісна автоматизована методика встановлення справжності (несправжності) малоінформативних підписів / ДНДЕКЦ МВС України. Київ, 2012. 31 с.

Свиридова Л.В. Судово-експертна практика проведення лінгвістичної експертизи писемного мовлення. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. Випуск 18. 2018. С. 288-294.

Свобода Є.Ю. Проблемні питання судово-почеркознавчої експертизи. *Досудове розслідування в сучасних умовах: проблеми, тенденції та перспективи*: зб. матеріалів наук.-практ. семінару / ННПСК НАВС. Київ, 2013. С. 153-156.

Свобода Є.Ю., Антонюк П.Є., Михальчук Т.В. Генеза наукових досліджень судового почеркознавства в Україні (XX-XXI століття). *Право і суспільство*. 2021. № 1. С. 258-264.

Сезонов В.С. Генезис криміналістичного дослідження документів як галузі криміналістичної техніки. *Право і безпека*. 2020. № 2 (77). С. 133-140.

Ткаченко І.С. Стан і перспективи комплексних діагностичних досліджень почерку. *Вісник Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз*. 2017. № 2. С. 65-71.